

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

F. Gerkema, Bilthoven

Twée tollenaren (Mattheüs)

In Mattheüs 8 en 9 laat de evangelist ons zien hoe Jezus de daad bij het woord (Mattheüs 5-7) voegt.

Na de verkondiging van het nabije Koninkrijk in de bergrede, bekrachtigt Jezus die goede boodschap met tekenen van genezing.

De roeping van Mattheüs vormt een uitzondering in die reeks van genezingen. Hij wordt niet van een ziekte verlost, maar teruggeroepen van een doodlopende weg.

En toch spreekt Jezus ook daar van ziekte en genezing.

In één vers

Verbluffend kort, in één regel, beschrijft de evangelist de ommekeer van Mattheüs. Jezus komt in het voorbijgaan met een 'volg Mij' en het wonder gebeurt: zonder enige aarzeling geeft de man gehoor aan die oproep en volgt Jezus. Dat was ook wel eens anders (Mt 19:22).

Een tollenaar

Het is des te markanter, wanneer je in die ene regel toch nog iets meer hoort over Mattheüs. Hij is een tollenaar, een belasting-ambtenaar in dienst van de bezetter. En alle kans, dat hij het, bij het innen van die belastingen, zo nauw niet nam.

Maar 't valt op: Jezus gaat aan al die achtergronden voorbij. Hij zaagt Mattheüs niet door op zijn foute keuzen in het verleden. Aan dat alles gaat Jezus voorbij. Alleen... aan deze mens gaat Jezus niet voorbij. Jezus ziet hem zitten en zegt niets anders dan: volg Mij. Helemaal in de lijn van zijn program: Ik ben niet gekomen om rechtvaardigen te roepen, maar zondaars (Mt 9:13).

Een nieuwe gemeenschap

Maar voor we bij dat woord zijn aangekomen, is er veel gebeurd. Mattheüs steekt zijn navolging niet onder stoelen of banken, maar verbouwt zijn tolhuis in een eethuis. En doopt zo een plaats van uitbuiting om in een huis, waar de nieuwe gemeenschap rond Jezus en zijn discipelen samenkomt.

En ze komen van oost en west (Mt 8:11)! Een bont gezelschap.

Barmhartigheid

„Waarom eet uw meester met tollenaars en zondaars?“, vragen de Fari-

zeeën aan de discipelen. Alle kans, dat ze met die vraag een discussie wilden openen of 't geoorloofd was... etc.

Zo'n discussie, waar je zelf veilig buiten schot blijft en de barmhartigheid van God niet ter sprake komt; met als vrucht een cleane leer, waar geen mens warm van wordt (vgl. Lk 15:7). Jezus is anders. Hij brengt Gods barmhartigheid in de wereld en is daar zelf op diepe wijze in betrokken.

Jezus brengt de Farizeeën bij Gods barmhartigheid via een woord uit Hosea 6:6, dat ze haast als een preektekst meekrijgen (gaat heen en leert wat het is).

Via de mond van Hosea had God gezegd: wat is een offer zonder dat daar de liefde voor Mij in zit, zonder dat je Mij écht kent.

Met dát woord brengt Jezus de Farizeeën voor God, die barmhartigheid vraagt, omdat Hij zelf de Barmhartige is (Lk 6:36).

Door Jezus

En vervolgens: als je aan Eén wilt aflezen, hoe God met zijn barmhartigheid in deze wereld is gekomen, dan is het Jezus zelf. Jezus bindt dat woord uit Hosea 6 dan ook aan eigen persoon en werk: „Want Ik ben niet gekomen om rechtvaardigen te roepen, maar zondaars“.

Jezus is gekomen om zondaren Gods barmhartigheid te schenken. En Hij gaat daarbij de diepe weg van het offer, waarin de spanning van dat woord van Hosea (barmhartigheid tegenover offer) wordt opgeheven. „Ik ben niet gekomen om rechtvaardigen te roepen, maar zondaars“. Zet daar nog één keer dat vraagje naast: „Waarom eet uw meester met tollenaars en zondaars?“. Een wereld van verschil!

Zonde als ziekte

Toch is dit niet het enige woord van Jezus, waarmee Hij komt temidden van zondaars en tollenaars.

Hij typeert zijn werk namelijk niet alleen als 'roepen van zondaars' maar ook als 'genezing van zieken'.

Zoals in Psalm 103 het werk van de Here God ook zo prachtig met een vergelijkbare tweeslag wordt bezongen: „de Here ... die al uw ongerechtigheden vergeeft, die al uw ziekten geneest“.

Zo zegt Jezus: „de gezonden hebben geen arts nodig, maar de zieken“. Wanneer Jezus de ommekeer van zondaren en tollenaars typeert als 'genezing van zieken', dan brengt dat beeld ons indringend bij de kracht van de zonde en bij de geringe weerstand van een mens tegen die zonde. De zonde, die ons leven binnenvalt als een griep of insluip als een kankerproces. De overmacht van die tegenstander is zo groot, dat een mens soms meer slachtoffer lijkt dan schuldige... net als bij ziekte.

Zo komt Jezus onder 'tollenaars en zondaars' als een arts, die zijn genezendwerk doet. Voor zieken is dat het barmhartig evangelie. En voor al de anderen zit er een scherpe kant aan: want welk mens is blijvend gezond? Zoals dat andere woord over 'zondaren en rechtvaardigen' trouwens niet minder tot zelfonderzoek aanzet. Want wie is rechtvaardig voor God (Ps 143:2, vgl. Lk 18:9)? Geprezen zij de Barmhartige!

35e jaargang – nr. 11
24 mei 1991

In dit nummer

- 199 J.D. Houtman
Toch nog iets over Israël nu en zijn toekomst
- 201 A. Bergsma
Derde zitting LV
- 202 D.W.L. Milo
Magnetisme – zegen of vloek
- 204 H. Algra
Geloven; gewoonte of keuze (3)
- 205 M. Vrijmoeth-de Jong
Wat vertellen wij onze kinderen
- 206 T. Hoekstra
Mystiek in de literatuur (5)
- 208 Y.G. van der Meer
Praktische hulpverlening

Opbouw

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P.J. van Kampen
Mr.dr. J. Meulink
D.W.L. Milo
Ds. K. Muller
M.J.F. van der Wal

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Tel. 05130-20476

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

Administratie Opbouw
Marjoke van Veelen-Vreugdenhil
Postbus 84183, 3009 CD Rotterdam.
Tel. 010-4550802.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 60,- per jaar of f 33,- per half jaar.
Voor studenten f 48,- per jaar.
Buitenland f 84,- per jaar of
f 104,- per luchtpost. Chequekosten buitenland: f 10,-.

Advertenties

Tarief: 55 ct. per mm. bij 45 mm. breed (excl. 6% BTW). Advertenties inzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-10760, fax 03420-92542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

Boekbespreking

Tineke van der Veen-Vegter,
Voorburg

Horen met je ogen

Horen met je ogen. Schrijver: Ds. O.J. Douma, em. predikant van de Geref. Kerk (vrijg.) van Groningen-Noord.

Het boek is geschreven op verzoek van 'Dit Koningskind', de vereniging van gereformeerde gehandicapten, hun ouders en vrienden. In dit boekje komt aan de orde de pastorale zorg aan doven en slechthorenden. In 13 korte hoofdstukken vertelt de schrijver veel over doofheid en de gevolgen daarvan. Doofheid bij de geboorte of vlak erna.

Het is vlot geschreven en daarom leest het prettig.

Er komen verschillende aspecten die met doof-zijn hebben te maken aan de orde. Wat staat er in de Bijbel over doven? In het O.T. bv. in Lev. 19:14: „Een dove zult gij niet vloeken, enz.” De schrijver staat iets langer stil bij Markus 7:32-37. Ook de Here Jezus gebruikte gebaren bij de genezing van een dove. U kunt die prachtige geschiedenis en de uitleg hiervan lezen. Er worden nog meer plaatsen in de Bijbel vermeld.

In het boek is geschreven over de geschiedenis van het dovenonderwijs, over de termen 'doof' i.p.v. 'doofstom' en 'spraakafzien' i.p.v. 'liplezen'. De sociale en de emotionele kant bij doofheid wordt besproken. Zijn doven minder intelligent? Welke soorten doofheid zijn er? (bl. 28 en 29). Je schrikt als de dokter of de audioloog zegt: „Uw kind is doof, en er kan niets meer aan gedaan worden.”

Een vader vertelt, hoe hun doof kind in het gezin ontvangen en opgegroeid is. Een moeder vertelt háár verhaal. Een belangrijk punt is de Totale Communicatie (T.C.). Wist U, dat doven een eigen taal hebben?

De gebarentaal, het is hun meest ideale communicatiemiddel, waar horenden niets van snappen. De gebaren, die horenden gebruiken zijn altijd om het gesprokene te ondersteunen. Enkele voorbeelden van gebaren staan in dit boek afgebeeld, evenals het vingeralfabet.

In 1985 is er een opleiding tot doven-tolk gestart.

Vermeld wordt, wanneer iemand die doof is, van een tolk gebruik kan maken.

Doven kunnen kerkdiensten meema-

ken met behulp van tolken en ze beleggen samen met een interkerkelijke commissie speciale diensten voor doven en slechthorenden.

Daarover is veel te lezen in dit boekje. In Nederland zijn 5 doveninstituten, o.a. één christelijk instituut, dat is 'Effatha' in Voorburg en Zoetermeer. Het is jammer, dat ds. Douma daar zo negatief over schrijft. Als hij eens op de 'werkvloer' van het instituut had gekeken en geluisterd, was hij beter geïnformeerd geweest.

Het is wel bijzonder te lezen, dat er aan een groep gereformeerde dove leerlingen in het Koninklijk Instituut voor Doven 'H.D. Guyot' in Haren (Gr.) bijbelonderwijs wordt gegeven. Douma noemt dat een héél klein gereformeerd schooltje. In de laatste hoofdstukken wordt veel aandacht besteed aan de pastorale zorg voor dove broeders en zusters, zoals catechisatie, bijbelcursus, huisbezoek. Misschien hebt U belangstelling voor de wereld van de dove medemens, dan geeft dit boekje duidelijke, waardevolle informatie en is zeker de moeite waard om te lezen.

De prijs is f 10,90, 92 pag.

Uitgever: Oosterbaan en Le Cointre
ISBN 90 6047 917 3.

Lees nu in

Waarheid & Eenheid

God, de H. Geest

(mevr. G. Nannen)

Pinksteren: heilshistorie en toeëigening (ds. v. Mechelen)
geestelijke onderstroom/Pniël-preek (reacties)

de Joden van NU (J.L. Struik)
betrekken jeugd bij de kerk (J. Groeneveld)

Over liturgie, 1940-1945 etc.

Neem proefab. f 7,50 of vraag los nr. 01803-13281.

J.D. Houtman, Apeldoorn

Toch nog iets over Israël nu en zijn toekomst

Ik dank drs. De Jong voor zijn welwillende beantwoording van mijn ingezonden stuk over Israël. Toch verbaasde ik me over het tweede gedeelte van zijn antwoord aan mij dat tegelijk een algemeen karakter had. Zet ik de verkiezing voorop, zodat het er niet toe doet, hoe Israël reageert? Het wordt toch behouden, zo in de trant van wie verkoren is, is verkoren en behouden, hoe hij of zij ook leeft? Dan zou ik het 'bonter maken dan de Dordtse Leerregels'. (over welke drs. De Jong trouwens veel goede dingen zegt.)

Ik had het ook over de verbondswraak over Israël, gelijk die ook over ons komt, als we de HERE verlaten. Maar waarom dan toch zo hardnekkig volgehouden, dat de Joden toch Gods volk zijn en blijven? Omdat ik dat bij Paulus, door de Heilige Geest geïnspireerd, lees: *Niet zij waren, maar zijn Israëlieten, niet hunner was, maar is de aanneming tot zonen en de heerlijkheid en de verbonden en – de beloften.*

Dus de beloften blijven gelden, het staat er. Dat zegt Jan Houtman niet, maar om het eens heel kras te zeggen, dat zegt de Heilige Geest.

En het is niet zo dat het er niets toe doet, dat de Joden over het algemeen het evangelie van Jezus Christus niet, aannemen, nee Paulus is daar bedroefd over en zou wel verbannen willen zijn van Christus, ten behoeve van 'mijn broeders'! (let er op dat hij hen zijn broeders noemt. Een lesje misschien voor ons, die de broederen zuster naam zo gauw beperken tot eigen kleine kring?)

En Paulus schrijft ook terecht dat een gedeeltelijke verharding over Israël gekomen is en dat is niet mis te verstaan en moeten we niet vergoelijken of bagatelliseren. Maar, waarom dan toch, terwijl het merendeel van de Joden Jezus als de Messias afwijst, zo rooskleurig over de toekomst van Israël denken? Omdat Paulus dat schrijft ofwel de Heilige Geest dat schrijft en God aan Paulus dat geheimenis, dat tevoren verborgen was heeft geopenbaard, dat „een gedeeltelijke verharding over Israël gekomen is, totdat de volheid der heidenen binnengegaan is en aldus en daarna (ik meen, dat enkele jaren geleden dr. D. Holwerda de betekenis van also als daarna in 'Opbouw' heeft bewezen) zal gans Israël behouden worden". (Datzelfde Israël en niet er van maken, zoals wel gebeurd is het geestelijke Israël uit Joden en heidenen).

En dan sjoemel ik niet met de voorbeschikking of sta ik toch heimelijk de

twee wegen leer voor, maar wil ik geloven wat er staat.

De genade is groter dan de zonde

De genade is groter dan de zonde. Gods laatste woord is niet verbondswraak en straf, maar vergeving, heil. Alzo zal gans Israël behouden worden. Dat is de royaliteit van onze barmhartige God, waar Mozes en Jona en de Psalmisten (Psalm 103 en 86 b.v.) van wisten uit ervaring. Laten we dankbaar zijn voor de royaliteit van deze gerechtigheid en barmhartigheid Gods. En hoe we dat met al onze dogmatische gedachten dan in overeenstemming moeten brengen, omdat ze volgens ons dat niet toelaten, dat is vers twee. We kunnen niet alles in een gesloten logisch gedachtesysteem kloppend maken. Niet omdat we dan in het irrationele moeten vluchten, maar omdat Gods gedachten onze gedachten te boven gaan en we nog dikwijls zo klein denken van God en zijn royale barmhartigheid.

Trouwens het Oude Testament gaat ons al voor in dat onverklaarbare genadeoptreden van God t.a.v. zijn zondige volk Israël. Je zou denken: als je de eerste hoofdstukken van Jeremia leest: Nu is het gedaan met Gods volk en dan toch in de hoofdstukken 31 en volgende de prachtige wending van het nieuw verbond en dat de HERE God zijn wet in hun hart zal schrijven. Omdat het zich bekeerd heeft? Nee, maar met zijn Geest zal Hij hen bewerken en hen in plaats van een hart van steen een zacht hart van vlees zal geven.

En in Jesaja 63:5 lees ik, dat de HERE zegt: En Ik zag rond, maar er was geen helper. Ik ontzette Mij, maar niemand bood steun. Toen verschaft mijn arm Mij hulp en mijn grimmigheid ondersteunde Mij. Hijzelf treedt dan maar op om zijn volk te verlossen, van de vijanden.

En wat ontroerend is het als in Jes. 43 staat, nadat de HERE had geklaagd, dat zijn volk Hem lastig gevallen was met zijn zonden, vs. 24: Ik zal mijn Geest uitgieten op uw nakroost. Hoe is het mogelijk?! Ja, maar omdat Gods genade veel groter is dan dat zijn volk boosaardig is. In Christus, de Messias, ja en als de bekering van Israël komt, zo massaal als Paulus schrijft, is dat om het volbrachte werk van Jezus Christus en gebeurt dat door de Heilige Geest.

Wij hebben als Christenen (uit de heidenen) en Joden twee derde van de bijbel gelijk

Drs. De Jong gelooft daar niets van en weet u wie hem ook gelijk zou geven,

de Amsterdamse rabbijn L. v.d. Kamp. En ik denk ook Arie Kuiper en Dick Houwaert, die beweren, dat het Christendom een uit de hand gelopen sekte is van het Jodendom.

Drs. De Jong beroept zich op een gesprek tussen dr. Verkuil en rabbijn Abr. Soetendorp, waaruit bleek, dat de Talmood (Joodse uitleg van de Tenach) meer betekenis had voor Soetendorp dan wat wij het Oude Testament noemen.

Mijn ervaringen in contact met Joden is anders. Toen we in Heerenveen een paar Joodse jongens een veertien dagen te logeren hadden, las ik in het Hebreeuws de liederen Hamaäloth met hen en of zij die kenden. Als ik me al eens vergiste verbeterden zij mij en vervolgden uit hun hoofd de Psalm. En we kennen toch de voorlezingen in de synagogen uit de Tenach. Denk b.v. aan pèsach en de geschiedenis van de uittocht, waaruit de vader vertelt op een vraag van zijn zoon.

Op een terras in Rishon-le-Zion, 's nachts om twaalf uur, hadden mijn vrouw Nely en ik met een aantal Israëliëse jongeren een gesprek over de noodzaak van het geloof in Jezus en de verlossing door Hem. En we kregen het over het feit, wat wij probeerden aan te tonen, dat hun eigen torah spreekt over het zondig zijn van de mens, Gen. 3, Psalm 51 enz... Voor ons gevoel, – het zij toegegeven – functioneerden die Schriftgegevens niet in hun denken maar toch zeiden we tegen hen, dat Jezus de Messias was. Op hun tegenwerping: Voor jullie wel, maar voor ons niet, antwoordden wij. Niet alleen, maar ook en allereerst voor jullie is Jezus de Messias. En van de toenmalige burgemeester van die plaats kreeg ik een Hebreeuws N.T. En om niet meer te noemen, toen mijn vader stierf en wij onze Israëliëse vriend in Jeruzalem bericht deden, kregen we een troostrijke brief terug met een aanhaling uit Jesaja 25:8: En de Eeuwige God (de Here HERE) zal de tranen van alle aangezichten afwissen. Wij waren zeer getroost en we vermoedden, dat hij die tekst ook mee gekozen had, omdat hij wel wist, dat die tekst ook in het Nieuwe Testament voorkwam. Openbar. 21:4. En wordt aan de Hebreeuwse universiteit in Jeruzalem niet het Nieuwe Testament gedoceerd?

Ja, we hebben twee derde van de bijbel samen. En als zij dan de bijbel lezen, Mozes en de Profeten, weliswaar helaas met een bedekking op hun aangezicht, zoals Paulus schrijft, wat zal het zijn als de Heilige Geest die bedekking wegneemt en zij zien dat Jezus de van God gezonden Mes-

sias is, ook hun Verlosser. Want die Schriften (van het Oude Testament) zijn het die *van Hem* getuigen. En dan nemen zij ook het Nieuwe Testament aan als Gods Woord. Dan gebeurt de vervulling van Rom. 11:26: En aldus zal gans Israël behouden worden.

Zending onder de Joden?

Ik kan een heel eind meegaan met drs. De Jong, als hij schrijft, dat wij als Westerse Europese Christenen nou niet bepaald de meest geschikte mensen zijn om de Joden het evangelie te brengen. O die pogroms, al die anti-semitische uitbarstingen en al die verschrikkelijke uitspraken over het Joodse volk, ook door Christenen en hun voorgangers gedaan. Ik wil een hele tijd zwijgen uit schaamte en met de Deventer predikant-dichter belijden: – „t En zijn de Joden niet, Heer Jesu, die U cruysten – het is al eilaas geschied om *mijne zonden*.”

Maar dan toch in het gesprek met hen zeggen: Jezus is ook voor jullie de Weg, de Waarheid en het Leven. Lode van de Kamp, de rabbijn moge zeggen, dat het Joodse volk tot op de huidige dag het Christelijk geloof heeft afgewezen en dat dit vastzit op het niet-geloven, dat Jezus de Messias is. Het is niet helemaal waar. Want de eerste Christelijke Kerk van op en na de Pinksterdag bestond uit Joden, die op de prediking van Jezus' kruis en opstanding en dat de HERE God Hem tot een Heer en Christus gemaakt had,

zich bekeerden en lieten dopen op de Naam van Jezus Christus. Drieduizend zielen, Hand. 2:41. De toehoorders op Pinksteren waren Joden en proselieten. En in Hand. 4:4 lezen we dat het getal van de gelovig geworden mannen alleen al 5000 bedroeg, dus vrouwen en kinderen niet meegerekend. Kunnen we zeggen dat het aantal Joden, die Christen werden, die Jezus als de Messias aannamen, laag geschat, 15 à 20.000 bedroeg?! Dat de Joden dus allemaal nee tegen Jezus zeiden en vandaag zeggen is onjuist. Paulus heeft het over „de 7000, die de knie voor Baäl niet gebogen hebben”, net zoals in Elias' dagen. En mogen we ook nu niet zeggen: Vandaag heeft God zich de 7000 overgelaten, duizenden en duizenden Jezus-als-de-Messias-belijdende Joden. Mag ik voor dit heerlijke feit niet eens goed aandacht vragen?

Waar zijn de tien stammen gebleven?

Trouwens we hebben het altijd over de Joden. De meesten zijn uit de stam Juda afkomstig. Hoewel, kan het niet zijn, dat er vele uit de andere stammen er vandaag nog ergens zijn? Waarschijnlijk is het toch zo, dat zij, die Cohen heten of Kohn, Kan, Kahn enz. van priesterlijke afstamming zijn (Cohen betekent priester). Maar misschien zijn wel vele Europeanen, ook Nederlanders, nog Israëlieten, afstammelingen van de tien stam-

men. En dan zijn er nog veel meer uit Israël, die in Jezus de Christus geloven als de Zoon van God en hun Verlosser.

Toen in een bestek van enkele weken er verschillende mensen tegen me zeiden: Jan, jij bent zeker van Joodse origine, vond ik dat niet vervelend en zei: Misschien ben ik wel een Israëliet uit één van de tien stammen! Wie weet? Ik houd van de Joden.

In elk geval, Paulus was een Jood naar den bloede. Hij is de apostel der heidenen geworden, maar op zijn zendingsreizen, ging hij eerst naar de Joden, hij vergat ze niet en kon ze niet vergeten. Hand. 13:14, 14:1 (En een *grote menigte*, zowel van Joden als van Grieken kwam tot het geloof.

Hand. 16:13, 17:1 v.v., 18:1, 4, 8. N.B. de overste der synagoge Crispus kwam met zijn hele huis tot geloof!! En wij kennen uit de vorige eeuw: Capadose en Isaäc da Costa en er zijn ook heden veel gelovige Joden.

Ja, ook vanuit het heden hebben we hoop, niet op grond van een voorspelling, maar op grond van de profetieën van het Oude en Nieuwe Testament. En ook wat Paulus in Rom. 11:26 profeteert als een geheimenis, komt zeker uit.

In het volgende nummer van ons blad hoopt ds. De Jong op bovenstaande bijdrage te reageren.

De redactie

G. v.d. Brink, Veenendaal

Een doodgeboren kind

De dikke Van Dale geeft: Dat wetsvoorstel is een doodgeboren kind. De uitdrukking is ontegenzeggelijk raakvoor-de-zaak: grote inspanning baart een dood produkt. Voor wie echt een doodgeboren kindje in de armen heeft gehad is de terminologie wondend. Denk aan jonge mensen, die maanden lang in blijde verwachting hebben geleefd. Ze hebben met veel zorg het wiegje klaargemaakt, de kinderkamer, de kleertjes. Dan ineens ligt het kleine popje dood op bed. Er wordt een kistje gebracht. Vader gaat zijn schat wegbrengen. Denk ook aan zo'n verdriet in de kring van een al groter gezin. Nooit vergeet ik de stralende morgen waarop wij, kinderen, opgevangen werden door een zorgzame overbuur-

vrouw, die zelf maar één kind had gekregen. Toen het bericht de straat overstak, dat ons zusje doodgeboren was, zei ze: „Voor jullie is het niet zo erg. Jullie hebben er al zo veel!” Dat contrasteerde hevig met de zee van tranen waarin ik moeder aantrof. En vader keek zo strak! Het was de eerste maal dat ik in aanraking kwam met de dood. Het zusje was heel mooi, maar ze was zo koud! We hebben het samen weggebracht: Vader en ik, als oudste zoon. De dominee kwam later. Ik zie nog de begrafenisdienaar met het kleine kistje op zijn knieën. En hoe de man zich liet zakken in het kleine grafje. Daar zette hij het kistje neer in het zand. Het witte kleedje nam hij er af en hij vouwde het netjes op. Dat ging mee terug naar huis. Gelukkig slijt zulk verdriet. Maar men onderschatte het rouwproces niet. Natuurlijk is het heviger als het kind een tijdje heeft geleefd. Een doodgeboren kindje heeft nog geen naam. Maar er bestond een fysieke en emotionele band tussen ouders en kind. Moeder voelde haar kind bewegen en vader voelde mee. Drs. C. van Voorst tot Voorst merkt op in het blad 'Rondom het Kind' (nr. 4, juli 1990) dat een vijf-maands kindje zich al voegt naar de hand van moeder of vader op de buik. Eer er oogcontact is, is er al lichaamscontact. Een doodgeboren kindje had nog geen naam. Maar een naam in de zin van karakter had het

wel degelijk. Vraag maar aan mensen die praematuurtjes verplegen. De echte vechtjasjes haal je er zo uit. Een doodgeboren kindje is echt zoals de tachtigers zeiden, een bloem in de knop gebroken en voor de ochtend van haar bloei vergaan. Je hebt het niet leren kennen. Maar het was er. Tot vandaag kan het me gebeuren dat ik haper als de vraag gesteld wordt: „Met z'n hoevelen waren jullie thuis?” Dan heb ik neiging te antwoorden: „Met z'n achten”, in plaats van: „Met z'n zevenen”. Mijn doodgeboren zusje is niet weg. Prof. K.J. Popma fantaseert over de mogelijkheid dat de Here alle geaborteerde en doodgeboren kindertjes van de hele wereld zal binnenvoeren op de nieuwe aarde. Wie weet! Onze doodgeboren kindertjes liggen onder de vaderlijke vermaning van de Dordtse Leerregels (I, 17): godvruchtige ouders moeten toch vooral niet twifelen aan de verkiezing en het heil van hun vroeggestorven kindertjes. Er wachten ons nog grote verrassingen, straks. Ik zal mijn zusje leren kennen en mijn ouders hun kind. Moeders zwangerschap is niet voor niets geweest.

A. Bergsma, Groningen

Derde zitting Landelijke Vergadering Ned. Geref. kerken

Op de derde zitting van de LV lag de nadruk vooral op de relatie die onze kerken hebben met buitenlandse kerken. Er waren dan ook veel gasten uit het buitenland: Zuid-Afrika, Frankrijk en Indonesië. Opvallende rode draad in het rapport van de commissie 'contact en samenspreking met andere kerken (buitenland)' was de kritiek en de onduidelijkheid die in buitenlandse gereformeerde kerken bestaat omtrent het Akkoord van Kerkelijk Samenleven en het functioneren daarvan. De vergadering stelde een commissie in, die de buitenlandse kritiek zal inventariseren en beantwoorden. Ook kwam een voorstel aan de orde om te komen tot een opleiding tot zendingspredikant en een voorstel om de mogelijkheid te onderzoeken predikanten met de VUT te laten gaan.

Belangrijkste agendapunt was de relatie met diverse buitenlandse gereformeerde kerken. Uit het rapport van de commissie die de contacten met 'het buitenland' onderhoudt, bleek dat het Akkoord van Kerkelijk samenleven (AKS) een punt was waarover zeer veel vragen bestaan. Vooral de Dopperkerken in Zuid-Afrika zetten veel vraagtekens bij het AKS. Ze vinden o.a. dat independentistische kerken het AKS tot een struikelblok maken. Ze bedoelen dat het AKS de plaatselijke gemeenten (te) veel vrijheid geeft om af te wijken van wat tot nu toe in gereformeerde kerken gebruikelijk is, zonder dat zulks landelijk geregeld is: de plaatselijke gemeente heeft te veel vrijheid, volgens de Dopperkerken. Ze roepen de Ned. Geref. kerk dan ook op terug te keren naar de Dordtse Kerk Ordening (DKO), die stamt uit de 17e eeuw.

Een aantal afgevaardigden op de LV vond dat de kritiek serieus genomen dient te worden en dat moet worden gekeken of en in hoeverre het AKS aangepast zou moeten worden. Het verst ging br. Kadijk uit Dronten, die de LV een voorstel voorlegde waarin stond dat de LV duidelijk uitspreekt dat ze bereid is het AKS aan te passen in de richting van de DKO en dat ze streeft naar eenheid in kerkregering met de gereformeerde kerken in binnen- en buitenland. De meeste afgevaardigden vonden dit voorstel te ver gaan, te meer ook, zoals voorzitter Wassenaar zei, omdat het AKS zeer goede dingen bevat, ja, in sommige opzichten de DKO naar de kroon steekt. Zo zijn broederliefde en geduld met elkaar beter geregeld dan in de DKO. Bovendien: de kritiek uit het buitenland zwol pas aan nadat vanuit de Vrijgemaakte Kerken allerlei vermeende vuile was van de Ned. Geref.

kerken was buitengehangen, zo relativeerde br. Wassenaar de kritiek op de AKS.

Antwoord

De vergadering leek zich daarbij aan te sluiten, maar wil, daartoe opgeroepen door ds. Vonkeman, de kritiek uit m.n. Zuid-Afrika wel serieus nemen en beantwoorden. Ds. Vonkeman gaf de volgende argumenten om echt serieus aandacht aan de kritiek te besteden. Ten eerste is de kritiek zeer mild; ten tweede stellen de Ned. Geref. kerken zich kwetsbaar op, door na tijdens een kerkscheuring van ontrouw aan de belijdenis te zijn beschuldigd, zelf met een nieuwe kerkorde te komen. Je laadt daarmee wel de verdenking op je niet meer zo gereformeerd te zijn. In de derde plaats is het verwarrend voor de 'zwarte kerken' in Zuid-Afrika dat ze in eigen land de DKO hanteren en dat in Nederland het AKS funktioneert. De voorzitter van de commissie, professor Schuurman, zei: „We moeten laten blijken dat we bezig zijn met de bezwaren. Het zou beschamend zijn indien we nu weer geen antwoord zouden geven. We moeten ons bezinnen, maar niet overhaast het AKS aanpassen.” Er kwamen ook afgevaardigden naar de microfoon die meedeelden dat ze blij waren met het AKS. Ds. De Jong uit Zeist merkte op dat hij zich goed kan vinden in het AKS en dat een nauwe binding aan een kerkorde erg formeel kan worden en dat inhoudelijke zaken op de achtergrond raken.

Ds. Van Deursen uit Wezep stelde vervolgens voor een commissie in te stellen die de kritiek op het AKS op zijn waarde moet beoordelen en bekijken of, en in hoeverre er tegemoet gekomen kan worden aan de bezwaren. Bij het onderzoek moet de commissie nadrukkelijk de kerken en de regio's betrekken. Het moderamen beloofde een uitgewerkte opdracht te formuleren en het voorstel van ds. Van Deursen werd met algemene stemmen aangenomen.

Korrespondentie

De commissie stelde LV ook voor een aantal contacten met buitenlandse kerken aan te gaan of te verstevigen. De LV nam alle voorstellen aan. Zo werd besloten kerkelijke correspondentie aan te gaan met de Reformed Church of Japan en met de Eglise Réformée Evangélique Indépendante de France, een Franse gereformeerde kerk. Ds. Lewin, die namens laatstgenoemde kerken de vergadering toesprak en groette, was zeer blij met het aanbieden van de correspondentie. Hij zei dat de EREI graag banden aan-

gaan met de Ned. Geref. kerken, kerken die niet van de gereformeerde leer afwijken, wat in de gereformeerde wereld wel steeds meer voorkomt. Ds. Goossens uit Soemba, Indonesië, was er ook. Hij sprak de vergadering kort toe en sprak zijn vreugde erover uit, dat voor het eerst een afvaardiging uit Nederland de kerk op Soemba had bezocht. Op Soemba heerst een hele andere maatschappelijke en kerkelijke cultuur dan bij ons, maar toch zijn het echte broeders en zusters daar, die de band met Nederland zeer op prijs stellen. De vergadering besloot de contacten met Soemba te blijven onderhouden.

Zending

De vergadering boog zich ook over een brief van de kerk van Leerdam, waarin de zorg wordt uitgesproken over de afnemende belangstelling voor het zendingswerk. Dit bleek vooral, aldus de kerk van Leerdam, "bij het zoeken naar opvolgers voor de dominees Busstra, Kurpershoek en Vonkeman, die als zendeling werkzaam zijn in Zuid-Afrika."

Die ontwikkeling vult de kerk van Leerdam met zoveel zorg dat ze de LV de vraag voorlegde of het wenselijk is een opleiding voor zendingspredikanten op te zetten, eventueel samen met de Christelijke Gereformeerde kerken. Ook zou de LV de kerken moeten oproepen in de gemeenten, via huisbezoek en prediking, meer aandacht te besteden aan het ambt van predikant en van zendeling.

Veel afgevaardigden onderschreven de stellingen van de kerk van Leerdam niet. Volgens ds. Mudde uit Breukelen is er wel degelijk sprake van liefde voor de zending, maar wordt het minder vanzelfsprekend om naar Zuid-Afrika te gaan. De Zuid-Afrika-zending is een bepaald soort zendingswerk. Andere vormen zijn ook belangrijk en komen steeds meer in de belangstelling te staan, zoals het werk van de fam. Westerkamp in Rwanda en dat van EvTA (Evangelische Toerusting Afrika).

Hij ried de vergadering aan het negatieve oordeel over de zendingsliefde niet over te nemen. Dat deed de LV dan ook niet. De voorstellen van Leerdam werden verworpen.

Fatsoen

Eén van de laatste punten op de agenda ging over fatsoen. Het fatsoen van kandidaten in de theologie en gemeenten om niet voordat de kandidaat examen heeft afgelegd, al tot overeenstemming te komen over een toekomstig beroep. De regio Utrecht wilde dat de LV uitsprak dat een der-

gelijke overeenstemming niet in de haak is, ook al omdat gemeenten die zich aan de kerkelijke weg houden en dus met afspraken maken wachten tot de kandidaat examen heeft gedaan, de dupe worden en steeds achter het net vissen. Bovendien zou een examen snel tot een vooraf beklonken zaak worden, immers een kandidaat die je wilt beroepen, laat je niet zakken voor z'n examen, ook al verdient hij het niet te slagen.

De LV vond het voorstel betuttelend. Br. Van Keulen uit Zwolle: „Dit is een kwestie van fatsoen, daarover neem je geen besluiten". Hetgeen geschiedde: de vergadering verwierp het voorstel.

VUT-regeling predikanten

Wel werd een commissie ingesteld die gaat bekijken of het mogelijk is dat predikanten reeds vóór hun 65e ontheffing van hun ambtelijk werk krijgen. Wel vonden enkele afgevaardigden, onder wie br. Van Helden uit Apeldoorn, dat de kerk wel weer achter de maatschappelijke ontwikkelingen aanhobbelt. In veel bedrijfstakken staat de VUT-regeling onder druk en nu gaat de kerk kijken of er geen VUT-regeling voor predikanten kan komen.

De commissie die zorg draagt voor een aanvullende gezangenbundel deelde de vergadering mee dat de bundel in juni dit jaar beschikbaar zal zijn.

De voorzitter van de LV, br. Wasse-naar, sprak de verwachting uit dat de LV nog minstens tot september en wellicht tot oktober bijeen zal moeten komen.

De volgende vergadering is op 8 juni. Aan de orde zal dan komen de relatie met de Christelijke Gereformeerde Kerken.

D.W.L. Milo, Nunspeet

Magnetisme – zegen of vloek?

Een meisje van twaalf, dertien jaar zag haar grootmoeder in elkaar duiken over haar pijnlijk-reumatische handen. Vol medelijden kwam ze op de bejaarde vrouw af en vroeg: och omoe, doen uw handen weer zo'n pijn? Toen ze spontaan haar handjes uitstreckte riep omoe: voorzichtig, niet aanraken! En de kleine meid hield haar handen op veilige afstand van omoe's handen, ze in een liefdevol gebaar omvattend als het ware. Tot na enige tijd het gezicht van omoe veranderde: maar kind, vroeg ze, wat heb je gedaan? Heel de pijn trekt weg.

Enkele jaren later zat hetzelfde meisje achter me in de auto, die ons met de caravan naar het verre zuiden bracht. Bij de lange tocht (en misschien wat gespannen houding) kwam een pijn van vermoeidheid tussen mijn schouderbladen. Zij merkte dat herhaaldelijk op, en legde dan een hand op de zere plek – waarna de pijn in enkele minuten verdween. Het trok de aandacht van de zusjes.

Later had ze als jonge vrouw met patiënten te maken. Toen ze eens bezig was een bloedmonster uit iemands arm af te nemen, dook de man asgrouw in elkaar, blijkbaar door een verscheurende pijn. Terwijl ze met de ene hand de spuit in zijn arm hield, trok ze impulsief met de andere arm zijn hoofd tegen zich aan. Tot de man opademde, zich losmaakte uit haar greep en zei: ik ben hier voor een hersentumor, die me opvreet – maar u hebt de pijn in een minuut weggenomen!

Dieren

De jonge vrouw houdt vooral van dieren; ze is een goede fokster en behaalt met haar honden veel prijzen. Zo kwam ze in contact met een grote jonge hond, die HD scheen te hebben. HD (hip disease) is een gevreesde hondenziekte, die door verwording van een heupgewricht ontstaat en kreupelheid meebrengt. Ze bracht haar hand in de buurt van het heupgewricht en zei spontaan: dat is geen HD – zijn botten zijn sneller gegroeid dan zijn aangehechte pezen, en dit komt vanzelf weer in orde. Dat is ook mijn diagnose, zei de dierenarts, die erbij stond.

Nadien is deze vrouw zich gaan toeleggen op het magnetiseren van dieren. Ze zegt: dieren huichelen niet, bedriegen niet, laten zich niet suggeren, worden alleen beter. Ze heeft een aantal diagnostische en genezende proeven afgelegd en is nu lid van een genezers-gilde. Haar laatste

ervaring tot nu toe was met een kostbare hond, die een schildklier-ziekte zou hebben en met prednison werd behandeld – waaraan het dier spoedig zou sterven. Haar diagnose was: de teef is schijnzwanger (wat bij die soort veel voorkomt) en het medicijn is dodelijk voor haar. De hond is intussen weer gezond.

Wat is magnetisme?

Het antwoord vraagt veel uitleg, maar kan niet gegeven worden; wel hypothetisch maar niet zakelijk. Er is een aardmagnetisme, dat een magneetnaald richt. Er is een mineraal magnetisme, dat weekijzer aantrekt. Er zijn kunstmagneten, die door wikkelingen van stroomdraden rond een kern magnetische werking geven. Maar zo min iemand kan verklaren wat elektriciteit is, zomin is het antwoord te geven op de vraag: wat is magnetisme? Geen huisvrouw bekommert zich daar om: ze draait een knopje om als ze licht of warmte wenst, of drukt op een knopje, wanneer de voordeur open moet.

Daar komt nog iets bij. Namelijk dat het genezend magnetisme niets te maken heeft met het voorgaande magnetisme en dus ten onrechte zo genoemd wordt. De oorzaak van dit misverstand? Dat de oostenrijkse arts F.A. Mesmer (1734-1815), die deze genezing ontdekte, een onjuiste kijk op het minerale magnetisme had en de handoplegging (waarvan ook de Bijbel spreekt) abusievelijk in verband bracht met het minerale magnetisme. Een veel betere naam voor deze (nog altijd niet officieel erkende) geneeswijze is dan ook het *mesmerisme*. Niettemin weten we nu, wat in het spraakgebruik met genezend magnetisme wordt bedoeld.

Genezing of suggestie?

Het is een onweerlegbare waarheid, dat mensen door geneeskraft van medemensen kunnen genezen. Wat de een tekortkomt en de ander in overvloed bezit kan worden overgedragen. Tussen haakjes: een mooie vorm van *christelijk delen*. Daar is geen hokuspokus bij, geen gelddorst, daar is zelfs het vertrouwen van de zieke niet nodig – al kan zijn wantrouwen geducht tegenwerken. De verbetering is absoluut en blijvend.

Blijvend? Waarom dan nog teruggaan naar de magnetiseur? Wel, de foutieve levenshouding, het verkeerde dieet, de ongunstige omgeving kunnen natuurlijk nieuwe klachten veroorzaken. Maar de verbetering is als regel bereikbaar. Zelfs waar de magnetiseur als laatste hulp bij prijsgegeven ziek-

tegevallen wordt geroepen, kan hij nog dikwijls iets goeds doen; al mag zijn kans tegenover officiële heelmeesters onbillijk heten.

Maar, kunt u vragen, berust die genezing, dat pijnverlies of die verbeterde toestand niet misschien op suggestie, inbeelding?

Suggestie is een heel ding, toegegeven. Zelfs ziekte kan gesuggereerd worden, waarom genezing dan niet? Er is een heel gemene studentengrap gangbaar geweest: dat elke binnenkomende in een gezelschap een bepaalde persoon aanzag en vroeg: voel jij je wel goed? of: wat zie jij er vandaag beroerd uit; of: spreek je wel eens een dokter? Men was er zeker van, dat de aangesprokene voor het eind van de avond ziek naar huis strompelde! – En omgekeerd is het een goede gewoonte om iemand, die men in lang niet ontmoette, vrolijk toe te voegen: jij wordt ook nooit ouder zeg; of: je ziet er stukken beter uit dan laatst; of: ik hoef niet te vragen wie er zo goed voor je zorgt. De aangesprokene voelt zich dankbaar en gezond en de liefde doet de naaste geen kwaad.

Maar ondanks de mogelijkheid van suggestie blijft de natuurlijke geneeskracht van de mens (elke mens) staande. En wel omdat die geneeskracht evenzeer uitgeoefend kan worden op planten en dieren, die niet aan suggestie bloot staan. Planten en dieren laten zich niets wijsmaken. Maar zoals een dier door magnetisme (eigenlijk dus mesmerisme) geneest, zo zien we ook dat de ene huisvrouw haar bloemen en planten laat doodgaan – terwijl de andere haar planten dagelijks afstoft, begiet en toespreekt, terwijl ze onder haar handen groeien.

Diagnostisch vermogen

Wanneer een magnetiseur, alvorens zijn overvloedige levenskracht aan een minderbedeelde over te dragen, de aard van de ziekte of pijn of het ongemak weet vast te stellen, spreken we van een diagnostisch vermogen. Alweer geen hokuspokus en geen geldbejag – alleen een natuurlijke gave die de mens, evenals de dieren, van zijn Schepper ontvangt. Een plant zoekt het licht, zoekt het bodemvoedsel en zuurstofuitwisseling; zo blijft zij gezond. Een moederdier weet zonder woorden, zelfs zonder dierenarts, de zieke plek van haar jong te vinden en... te likken! En ook weet een moederdier, of er overlevingskansen voor een jong zijn; indien niet dan verspilt ze geen zorg aan dat jong, rekt het leventje niet onnodig, maar concentreert zich op de andere jongen. En denk aan de Indiaanse vraag: hoe weet de berin waar haar jong is? Er komt dus ook een vorm van helderziendheid bij te pas.

Om kort te gaan: het spontane diagnostisch vermogen is als elektriciteit:

moeilijk met woorden te verklaren maar zeer bruikbaar. En wee degene, die Gods scheppingsgaven veracht of – erger nog – aan de Satan toeschrijft. De Satan, zegt de Schrift, is een mensenmoordenaar van den beginne. Maar een weldaad, aan een ziek mens bewezen, moesten we maar dankbaar aanvaarden. (Overigens valt dit vermogen eigenlijk buiten het onderwerp magnetisme.)

Occult?

We hebben het eerder gezegd en willen het nog wel eens zeggen. Wat occult is is van huis uit bedekt, oncontroleerbaar, hetzij goed of kwaad. Maar wat ontdekt is, aan het licht getreden, kan onderzocht worden en – bij goed bevinden – gebruikt.

Maar vandaag beleven we weer de heksenjacht. Net als in de middeleeuwen mensen met handoplegging genezingen verrichtten en daarom voor duivelskunstenaars werden aangezien, en behandeld!, zo zien we ook vandaag weer opgestoken vingertjes. We horen van mensen, wier gebedsleven in wanorde raakte na een consult bij de magnetiseur, omdat die magnetiseur geen christen was. Er wordt – geheel te onrechte – gesuggereerd dat een christen nooit zal magnetiseren. En zo voort tot in het absurde.

Diezelfde mensen zullen bij een hartaandoening of kiespijn zich in handen van een hartspecialist of tandarts begeven, ongeacht of die hulpverlener christen dan wel doorgewinterd zondaar is. En diezelfde mensen zullen, op vakantie in Frankrijk, hun stokbrood van een roomse bakker kopen, zonder dat hun gebed verhinderd wordt. En waarom dan huiverig voor een magnetiseur – christen of niet?

Zie de Schrift en word wijs

Wat moeten we, wanneer ons gebed verhinderd wordt door het consult bij een magnetiseur? Dan doen we goed Jacobus' brief te lezen. En te bedenken dat alles wat niet uit het geloof is, wat niet met dankzegging uit Gods goede hand aanvaard wordt, ons *tot zonde word*t. En tevens dat alle goede gave en alle volmaakte gift (valt daar onze genezing niet onder?) van de Vader der lichten komt. En als we Jacobus geheel doorlezen, wat nooit kwaad kan ongeacht wat Luther ervan zei, dan zien we dat wie twijfelt gelijk op een zeegolf, die geen enkel goeds te wachten heeft.

Jeanette Westerkamp-Stegeman

Post uit Rwanda

Nijlpaarden

In de paasvakantie zijn wij een paar dagen naar de nijlpaarden geweest. Nee, niet in de dierentuin natuurlijk, nijlpaarden wonen hier in Rwanda. Dat is een groot verschil: in de dierentuin zitten ze er voor de mensen, maar hier zwemmen ze rond omdat ze hier horen en de mensen kunnen van tijd tot tijd komen kijken. Maar de nijlpaarden zijn de baas en denk erom dat je ze niet boos maakt! Je zou het misschien niet denken, maar ze kunnen heel hard lopen met die dikke lijven en je zult wel even schrikken als je er een achter je aankrijgt. Zoals ze daar rondobobberen in een prachtig blauw meer met groene bergen eromheen, lijken ze niet zo vechtlustig, maar dat zijn ze wel. Overdag liggen ze in het water omdat hun huid niet tegen de zon kan, maar 's avonds komen ze het land op om te gaan slapen. Alle mannetjes hebben een eigen gebied en als ze daar een ander mannetje tegenkomen wordt het vechten. Ze vechten zelfs met hun eigen zonen en de moeders moeten hun jongetjes verdedigen! Veel nijlpaarden zitten onder de litten. 's Avonds hoorden we ze – vanuit het huisje waar we logeerden – al dichterbij komen. 'Hohohoho' zeggen ze, heel laag. Soms verliest een dier het vaak in gevechten en wordt overal weggejaagd en dan gaat hij raar doen. Er was een nijlpaard dat de moestuin kwam leegeten van de mens die in de buurt wonen. Wat ze ook deden om hem tegen te houden, hij bleef komen elke avond. Als hij mensen zag joeg hij ze maar meteen weg voordat ze hem wilden weggagen. Dat kon zo niet doorgaan. 's Morgens heel vroeg kwam de opzichter van het gebied het dier schieten. Toen we 's avonds in het restaurant kwamen eten kregen we nijlpaard op ons bord. Ja hoor, echt waar! Je begrijpt wel dat het maar een stukje nijlpaard was en niet het hele. Het was lekker mals vlees zonder vet en in de verte hoorden we 'hohoho'. De andere nijlpaarden kwamen weer aan land.

H. Algra, Den Helder

Geloven; gewoonte of keuze (3)

In de vorige aflevering werden twee belangrijke elementen uit het onderzoek van mevrouw Jongsma over geloofsopvoeding besproken. Voordat jongeren zelfstandig leren geloven, maken ze een crisis door. Daarnaast is het belangrijk dat het geloof betekenis voor hen heeft, ze moeten zich erin herkennen ('commitment', binding). De vraag die mevrouw Jongsma in dit verband stelde is op welke wijze ouders aan deze elementen in de praktijk van de opvoeding gestalte kunnen geven.

Opvoedingsstijl

Het derde hoofdstuk van het proefschrift omvat ongeveer 40 bladzijden aan konklusies uit eerder gepubliceerd onderzoek op het terrein van de geloofsopvoeding. Wie in kort bestek recente gegevens op een rijtje wil hebben, vindt in dit hoofdstuk een goed overzicht. Wel moet ik opmerken dat het taalgebruik niet gemakkelijk is; er staan veel woorden in die nogal wat voorkennis (o.a. op het terrein van psychologie en statistiek) vooronderstellen.

Aan de hand van de door haar bestudeerde onderzoeken komt mevrouw Jongsma nog tot een andere – opmerkelijke – stelling: „de religieuze binding van jongeren wordt bevorderd wanneer ouders zelf godsdienstig betrokken zijn... én wanneer zij in de godsdienstige opvoeding een democratische opvoedingsstijl hanteren” (85).

Regels en betrokkenheid

Sommige mensen denken dat het loslaten van vaste regels gelijk staat met een anti-autoritaire opvoeding: het kind mag zelf alles bepalen. Dat is beslist niet het geval.

Een anti-autoritaire opvoeding maakt het kind onzeker: de ouders geven geen leiding, maar laten het kind alleen beslissingen nemen. Een autoritaire opvoedingsstijl geeft het kind geen ruimte om eigen keuzen te leren maken; er wordt geen uitleg gegeven, de ouders beslissen voor het kind. Volgens mevrouw Jongsma komt daarvoor de relatie met de ouders onder druk te staan. Kinderen gaan minder snel met problemen naar hun ouders en ze vinden het ook minder plezierig om iets samen met de ouders te doen (80). Tussen de beide stijlen in ligt het principe van de democratische opvoedingsstijl (92, 94). Ouders houden daarbij rekening met kinderen bij het ondernemen van gezamenlijke activiteiten en ze geven uitleg over beslissingen.

Wanneer het kind daar aan toe is geven ze het de vrijheid om te kiezen. Wel geven ze hun mening ten aanzien van de te nemen keuzen.

Het effect van regels

Wat de opvoedingsstijl betreft zijn de uitkomsten van onderzoeken niet gelijkluidend. Waarschijnlijk speelt de samenleving waar jongeren in opgroeien een rol mee. Om een voorbeeld te geven: in een dorp waar iedereen naar de kerk gaat en waar het gebruikelijk is dat de kerkgang 'gecontroleerd' wordt (door de ouders en de omgeving) zouden strakke regels (nog) een gunstig effect kunnen hebben. Echter: in een stad waar vrijwel niemand naar de kerk gaat, kan het effect tegengesteld zijn (79).

In discussies binnen onze kerken valt op dat er mensen zijn die zich voortdurend beroepen op regels en gehoorzaamheid. Wanneer jongeren de kerk verlaten, komt dit doordat er geen duidelijke regels (en straffen) zijn. Immers: vroeger waren de regels duidelijk en zaten de kerken vol...

Anderen durven nauwelijks meer regels te stellen. Jongeren zouden juist uit de kerk wegblijven, wanneer ouders allerlei regels opleggen.

Wanneer de gegevens die mevrouw Jongsma aanreikt juist zijn, komen deze discussies in een ander licht te staan. In onze samenleving is sprake van snelle veranderingen (Van Driel en Kole spreken van een omslag in de cultuur). Toch gaan die veranderingen niet overal even snel. Dit zou kunnen betekenen dat in een kerkdorp een traditionele opvoedingsstijl nog wel 'goed kan werken'. Er is minder uitleg nodig, want de opvoeding van de ouders wordt aangevuld door de gewoonten (en de sociale controle) van het dorp. In een grote, onkerkelijke stad zou die stijl echter niet meer volstaan; de eisen van de ouders worden niet gesteund door de omgeving. Als ze bv. de kerkgang zondermeer verplicht stellen (zonder vorm van gesprek) zal dit vervreemdend werken. Overigens moeten de veranderingen in kerkdorpen niet worden onderschat: over 10 jaar zou ook daar de situatie wel eens totaal veranderd kunnen zijn. Bovendien gaan veel jongeren uit traditionele dorpen naar school in een grote stad.

Verplichte kerkgang

Problemen rond de kerkgang zijn in vrijwel ieder gezin met opgroeiende kinderen meer regel dan uitzondering. Veel pubers gaan op een bepaald moment protest aantekenen tegen de kerkgang (het is een normale ontwikkeling dat een jongere de – verplichte – kerkgang ter discussie stelt). Uit het onderzoek van mevrouw Jongsma blijkt dat ouders van jonge kinderen vaak zelf de beslissing nemen of het kind mee moet naar de kerk. Dit is niet verwonderlijk; kinderen gaan dan nog min of meer 'van-

zelf' mee naar de kerk. Bij 12-jarige kinderen neemt de helft van de ouders de beslissing, zonder hierover bij meningsverschillen met het kind in gesprek te gaan. Rond het 15e jaar praten de meeste ouders wel over de kerkgang; bijna de helft van de ouders laat hun kind uiteindelijk zelf de beslissing nemen. Ouders die op die leeftijd nog voor hun kind beslissen over de kerkgang noemt mevrouw Jongsma op dit punt 'autoritair' (113).

De bedoeling van mevrouw Jongsma is duidelijk: vasthouden kan alleen door te leren los te laten. Dat ben ik van harte met haar eens. Er komt een moment dat jongeren (zeker ook bij geloofsvragen) zelf beslissingen moeten nemen. Toch gaat mij de typering 'autoritair' te ver. Op welke leeftijd is een jongere in staat om zélf beslissingen te nemen? Is een moeder die van haar 15-jarige dochter verlangt dat ze naar de kerk gaat op dat punt autoritair? Is een vader die zijn 15-jarige zoon naar school stuurt autoritair? Dan zijn er veel autoritaire vaders... (ook als er geen leerplicht zou zijn). De vraag is, op welke leeftijd een jongere werkelijk in staat geacht kan worden om op verschillende levensterreinen zelf beslissingen te nemen.

Kerkgang moet uiteraard meer zijn dan een gewoonte. We kunnen niet om vragen heen als hoe de ouders zelf de kerkgang beleven, hoe dit zichtbaar en voelbaar is voor de kinderen, de manier waarop de zondag wordt ingevuld, de wijze waarop tijdens de kerkdienst kinderen en jongeren tot hun recht komen; het zijn allemaal aspecten die zich niet in regels laten vangen. Daarover later meer.

Kapstok

Opvoeden is geen gemakkelijke opgave. Daarom is het goed om af en toe bij vragen rond de christelijke opvoeding stil te staan. Zo heeft een gesprekskring in een Nederlands gereformeerde kerk met veel opgroeiende kinderen gebruik gemaakt van een samenvatting van het proefschrift van mevrouw Jongsma-Tieleman. Niet omdat men het in alles met haar eens was; wel omdat men het samen spreken over de opvoeding in een snel veranderende tijd belangrijk vond. In dit gedeelte heb ik de kerkgang als kapstok gebruikt om te illustreren hoe een veranderende omgeving andere eisen stelt aan opvoeders. Toch blijft het moeilijk (en m.i. is het ook niet gewenst) om in de praktijk tot eensluidende interpretaties te komen. De volgende keer worden de uitkomsten van het onderzoek van mevrouw Jongsma verder besproken.

M. Vrijmoeth-de Jong, Zwolle

Wat vertellen wij onze kinderen?

Wat willen we bereiken?

Iedere volwassene houdt bij de keuze van een bijbelverhaal rekening met de leeftijd en de ontwikkeling van het kind, voor wie hij gaat vertellen. Lang niet elk verhaal is door jonge kinderen te begrijpen en sommige zijn emotioneel moeilijk te verwerken door bepaalde kinderen.

Een tweede criterium voor de verhaalkeuze is de vraag naar welk doel wordt gestreefd. Wat wil de verteller bereiken met de vertelling? De oudvoorzitter van de Unie 'School met de Bijbel', drs. T.M. Gilhuis, had in een toespraak tijdens een gebedsdienst voor het christelijk onderwijs op 17.9.'90 (twee maanden voor zijn plotseling overlijden) in Katwijk deze vraag tot onderwerp. Volgens hem moet het vertellen van bijbelverhalen op de christelijke school als doel hebben, het kind voor te bereiden op zijn taak als christen in deze wereld. Gilhuis vond dat de christelijke scholen te kort schieten in het vertellen uit de Bijbel. Enerzijds verdringen de kringgesprekken en het voorlezen uit een kinderbijbel teveel het echte vertellen, anderzijds voldoen de vertellingen niet aan de eisen, die er aan gesteld mogen worden. Veel leraren vertellen de bijbelse verhalen als gebeurtenissen, die lang geleden en ver weg hebben plaatsgevonden, zonder er in te slagen het verband te leggen met de beleevingswereld van het hedendaagse kind.

Niet alleen in bovengenoemde toespraak gaat hij op dit probleem in, maar ook zijn twee boeken 'Vertel mij toch' en 'Nu luister dan' gaan daarover. In deze 'vertel- en werkboeken' behandelt hij een zestigtal bijbelverhalen en geeft daarbij exegetische notities voor de vertellers. Met die uitleg wil hij bewerken, dat zij beter in staat zijn de bijbelverhalen over te zetten van toen en daar naar nu en hier. De verhalen moeten vlak bij het kind gebracht worden en toepasbaar zijn in zijn leefwereld.

Christen-zijn in de wereld

Gilhuis vindt het nodig, dat kinderen leren, dat zij christen moeten zijn in deze wereld. Hij haalt hiervoor de volgende woorden van Feitse Boerwinkel aan: „Het is onze taak de jonge mens zo te begeleiden en te stimuleren op zijn weg naar de volwassenheid dat hij steeds beter toegerust en gemotiveerd is om te bepalen, waar hij zijn krachten wil inzetten, om deze aarde te bewerken en te bewaren in samenwerking met en tot vreugde van alle medemensen – om daarbij zijn kritische zin ten aanzien van wat echt of onecht, waar of onwaar, recht of onrecht is, te scherpen; en hem bereid te maken op te komen voor verdruk-

ten, ontrechten, aan welke kant die zich ook bevinden.”

Daarom vindt Gilhuis het belangrijk, dat bepaalde verhalen en thema's uit de Bijbel vaak aan de orde komen. In bovengenoemde toespraak zegt hij: „Je zult dan in het bijzonder moeten denken aan de verhalen van de profeten en Jezus, die explosief zijn voor een wereld, die anders moet worden. Zij herinneren ons eraan, dat er een eind moet komen aan het lijden van de mensen. Zij roepen op de strijd aan te binden tegen de machten, die dat lijden veroorzaken en met het plegen van geweld en onrecht, dat lijden in stand houden.”

Als voorbeelden noemt hij dan verder de Bergrede en het verhaal van de rijke man en de arme Lazarus. Belangrijk zijn de begrippen: zachtmoedigheid, barmhartigheid, vervolgd om der gerechtigheid en de vrede-stichters. En het grote voorbeeld, dat navolging verdient in dezen is Jezus.

Vrucht van de Geest

Naar mijn mening heeft Gilhuis gelijk, als hij zegt, dat kinderen moeten leren zich in te zetten voor de armen en verdrukten in de samenleving. Het zich inzetten voor de medemens is dat wat de Bijbel 'goede werken' noemt. Het geloof zal zich moeten uiten in daden, anders is het een dood geloof; de catechismus heeft het over de vruchten der dankbaarheid. Kinderen moeten leren, dat het geloof altijd gepaard moet gaan met liefdedaden die gericht zijn op God en de naaste.

Toch zal de geloofsopvoeding zich niet kunnen beperken tot oefening in en stimulering tot de inzet voor hulpbehoevenden en ontrechten. Dat zal namelijk weinig effect hebben, als niet eerst aan een andere voorwaarde is voldaan.

Want een mens kan deze goede werken pas voortbrengen, als hij gelooft en zich laat vernieuwen en leiden door de Heilige Geest. Paulus noemt in Galaten 5:22 vriendelijkheid, goedheid, liefde, vrede en zachtmoedigheid de vrucht van de Heilige Geest. Uit zichzelf zal een kind in eerste instantie gericht blijven op zich zelf, evenals een volwassene. Het kan wel geoefend worden in het doen van allerlei goede werken. Maar zonder verandering van het hart zal het dan niet uitkomen boven aangeleerde gewoontes. Het kan wel gestimuleerd worden tot inzet voor armen en verdrukten. Maar alleen als Christus woning in het hart van het kind heeft gemaakt, zal de inzet voortkomen uit werkelijke naastenliefde en standvastig blijven.

Geloofsvorming, het eerste doel

Eerst zal een kind de HERE God moeten leren kennen als zijn liefhebbende

Vader en de Here Jezus als zijn Redder. Het zal eerst moeten leren geloven voordat het de vrucht van de dankbaarheid kan voortbrengen. Het vertellen van bijbelverhalen zal allereerst het bewerken van het geloof tot doel moeten hebben. En hoewel we weten, dat de opvoeder het geloof niet kan overdragen aan een kind, ontslaat het de volwassene niet van de verantwoordelijkheid zich in te zetten voor de geloofsvorming van het kind. Door middel van onze woorden en onze verhalen kan de Heilige Geest het geloof in het hart van het kind bewerken en doen groeien. Ook voor kinderen geldt, dat het geloof uit het gehoor is. En hoe zullen ze geloven als ze het niet gehoord hebben? En hoe zullen ze het horen als er geen volwassenen zijn, die het hun vertellen? (Rom. 10:14 en 17)

De opvoeder moet allereerst aan een fundament van geloofskennis en geloofsvertrouwen werken bij het kind. Die basis voor het geloof kan het beste gelegd worden door het kind te vertellen over God de Vader en Zijn Zoon, Jezus Christus. De dichter van Psalm 78 heeft het ook tegen de ouders en opvoeders uit onze tijd als hij aanraadt de kinderen de roemrijke daden en de wonderen van de HERE te vertellen. Opdat zij hun vertrouwen op God zullen stellen. Of anders gezegd: opdat zij zullen gaan geloven in Jezus Christus, niet als hun grote voorbeeld, maar als hun Redder en Heiland.

Welke verhalen zijn nodig voor de geloofsontwikkeling?

De kern van het Evangelie, die nodig is voor het geloof, brengt Paulus onder woorden met: „Jezus Christus en die gekruisigd”. Met die boodschap moet ook het kind worden gekonfronteerd. Het zal verhalen moeten horen over de grote liefde van God voor de wereld en Zijn erbarming met de mensen. De betekenis van de komst van de Here Jezus en Zijn woorden en daden moet aan het kind verteld worden zodat het Hem leert kennen en vertrouwen. Hoe meer het kind door verhalen en onderwijs hoort over de heiligheid, de liefde en barmhartigheid van de HERE, hoe meer het zal ontdekken, dat het zelf zondig en schuldig is en dat het vergeving en reiniging nodig heeft. Alleen door het horen van het Woord kan het tot geloof gebracht worden. Daarom zal het kind niet een bepaald soort verhalen verteld moeten worden, maar er is een veelheid van verschillende bijbelgedeelten en thema's nodig bij het bijbelonderwijs.

De Catechismus leert ons dat de hoofdzaken van ons geloof samengevat kunnen worden in de thema's: ellende, verlossing en dankbaarheid. Het is van belang, dat kinderen deze

onderwerpen regelmatig duidelijk en indringend te horen krijgen. Daarnaast zou ik dit drietal onderwerpen voor kinderen nog willen aanvullen met verhalen over God de Vader en over de oproep tot bekering.

Samenvattend stel ik dat de belangrijkste vertelthema's zijn:

– God als Schepper en als Vader.

(God de HERE)

– Zonde en alles wat daarmee te maken heeft. (Ellende)

– De betekenis van Jezus' komst en Zijn lijden en sterven. (Verlossing)

– De noodzaak van bekering van de mens tot de HERE zijn God. (Bekering)

– Het heiligmakende werk van de Geest in het leven van mensen. (Dankbaarheid)

Niet alleen het laatste thema, dat je ook kunt noemen 'Christen-zijn in de wereld', maar ook de eerste vier zijn belangrijk voor het kind.

T. Hoekstra, Zwolle

Mystiek in de literatuur V

Nog iets uit Sara Burgerhart

In de 133e brief beschrijft Stijntje Doorzicht wat zij eens meemaakte tijdens een zogenaamde 'oefening', een bijeenkomst van vromen:

Ik zal u eens verhalen wat mij de eerste keer daar al tegenstond. Dit: een alleroneerbiedigste wijze van spreken over God en goddelijke zaken. Mijn hart rilde als ik hoorde: „jouw Woord, jouw volk, jouw Zoon”. Als ik hoorde van „Vadertje”. Als ik hoorde dat men tegen bekommerde zielen zei: „Hoe sta je zo beteuterd, jonge ziel; jouw Borg heeft voor jou voldaan; eis de genade; jij móet die hebben; jij hebt er recht op; daar is alles voor jou betaald.” Ik zwijg van alle lage en schandelijke zinspelingen op het werk des Geestes. Dan vergeleek men „werkheiligen” met „galeiboeven die tegen wind en getij oproeiden”; men noemde die „gemoedelijke” christenen, „baarlijke duivels die loon voor hun werk vorderden en die, als God hun het loon opzei, Hem de dienst opzegden”. Men sprak van „Pelagiaans accorderen”. En dan was er een geraas, een getier en geklop op de Bijbel, en de oefenzuster riep: „Riemen binnen! Laat het bootje drijven op Gods genade! Halt, zondaar! Ben je al gearresteerd, booswicht? Wil je de duivel eens een poets bakken? Leg de sleutel op de kist. Geef je hele zedelijke boeltje aan de Desolate Kamer (d.i.: de instantie voor faillissementen – T.H.).”

Uit Sara Burgerhart zou nog veel meer te citeren zijn, maar ik stap nu over naar een boek uit het midden van de negentiende eeuw:

De Pastorie te Mastland

Zo'n anderhalve eeuw geleden ontving een dokter op het platteland een traktement van honderdvijftig gulden per jaar waarvoor hij verplicht was alle arme mensen gratis te helpen. Dat, en nog veel meer interessante zaken kunt u lezen in: *Schetsen uit de Pastorie te Mastland*, geschreven door C.E. van Koetsveld. De schrijver vertelt daarin zijn belevenissen als dominee in een dorp en we komen er ook weer enkele personen in tegen die we tot de mystieke richting kunnen rekenen. We maken kennis met gewoonten die ons wel erg vreemd voorkomen. Zo is er vóór het Avondmaal 'huisbezoek' dat hierin bestaat dat de dominee en een ouderling álle gezinnen bezoeken, het liefst in één dag, en dat daarbij enkele vaste vragen worden gesteld en de kerkleden uitgenodigd worden aan het Avondmaal deel te nemen. Het is een verstarde, formele aangelegenheid en de dominee ziet zelf ook wel in dat deze gang van zaken niet zo erg zinvol is. Hier volgt een verslag van het eer-

ste bezoek.

Er stonden twee stoelen gereed, waarvoor wij vriendelijk bedankten. Het was duidelijk dat men dit verwacht had: het werd niet voor de tweede maal gevraagd. Ondertussen waren meid en knecht binnengekomen. De eerste zat, de laatste stond als een standbeeld. De ouderling nam zijn hoed af, – dit was een vriendelijke wenk dat ik het ook zou doen – de mannen des huizes volgden, de vrouwen sloegen de ogen neder en vouwden de handen. Mijn keel was beklemd. Gelukkig viel mijn oog op mijn zakboekje, en ik vroeg nog eens, ofschoon ik ze al lang wist, naar al de namen. Hierdoor werd mijn tong los gemaakt, zodat ik de formules kon uitbrengen die ik reeds vijftig maal bij mijzelf had opgezegd: „Gij kent de reden van mijn komst, gij weet dat het binnenkort Avondmaal is, wij vertrouwen dat gij het belang van de plechtigheid gevoelt... enz. enz.” De huisvader zei zeer afgemeten: „Ik dank je wel, dominee!” en vervolgde terstond: „Gij treft geen mooi weer bij de omme-gang.” De huismoeder had haar ogen opgeslagen, en vervolgde haar werk aan een half geschilde aardappel. Meid en knecht gingen heen, zonder iets anders te doen dan heen te gaan, en zo – was dit huis bezocht. En wat zoudt gij mij nu vergezellen, mijn lezer? Het is alles da capo, en nog eens da capo, van huis tot huis.

Natuurlijk zou de pastor in zijn jeugdig enthousiasme de zaken wel eens flink willen oprispen, maar een oude collega brengt hem tot het inzicht dat je met vernieuwingen kalm aan moet doen en dat zulke huisbezoeken, al zijn ze dan ook grotendeels maar een formaliteit, toch de gelegenheid bieden contact met de mensen te houden. Maar dat er heel wat aan te verbeteren valt, dat staat voor beiden wel vast.

De dominee maakt ook kennis met mensen die 'voor het goede' zijn: zwaar op de hand, streng in de leer en heel kritisch ten opzichte van de predikant. Eén van hen is Perkens die op de uitnodiging tot het Avondmaal als volgt reageert:

„O ja, ik zou wel verlangen de bondzegenen der vrije genade te gebruiken met Gods uitverkoren volk, en daar als een arm, blind en ellendig zondaar in de gerechtigheid van mijn Borg te roemen, want ik ben vleselijk, verkocht onder de zonde, maar de nieuwe mens in mij roemt in de heerlijkheid der kinderen Gods. Doch de Geest getuigt mij dat ik niet mag naderen met hen die buiten het genadeverbond zijn, met onbekeerden en wereldlingen. Nee, ik mag niet naderen, waar een

priester van Baäl, een prediker van eigen gerechtigheid, het altaar bedient. „Vermeng u niet met de zulken”, staat er geschreven „en zit niet in het gestoelte der spotters.” Zo sprak baas Perkens en zijn vrouw sloeg de ogen hoog op en zuchtte zo diep als zij kon, en zei toen met schelle stem: „Daar zeg ik Amen op”.

Als de dominee iemand bezoekt die waarschijnlijk binnenkort zal sterven, treft hij daar ook een dergelijke ingeleide figuur aan. De vrouw van de patiënt laat de dominee weten: „Het is alles nog donker. Hij heeft volstrekt geen licht.” En de andere bezoeker zegt: „Ja, wat is een mens, zo lang hij nog in zijn zonden ligt en God de hand niet aan hem geslagen heeft! Hier duurt de ziekte maar enige dagen, Leen-buur, maar in de hel is het een eeuwig vuur en knersing der tanden.” De laatste woorden, naar het ziekbed gericht, werden met verheffing van stem uitgesproken. De zieke wendde het hoofd langzaam om, het holle oog vloog wild in het rond, en een bange, sidderende zucht ontvlood de beklemd borst. „En hebt gij daar nu wel gevoel van”, vervolgde de ongenode ziekentrouster, „dat gij een verdoemelijk schepsel zijt, geheel in zonde ontvangen en geboren, en dat gij tot een vertoornde God gaat? Maar nee, daar kunt gij het rechte gevoel niet van hebben, zo lang de Here uw hart niet opent door zijn Geest. Welgelukzalig daarom, die Hij heeft verkoren en doet naderen, ja wonen in zijn huis!”

Het wordt de dominee erg moeilijk gemaakt een rustig gesprek met de zieke te voeren. Als die getuigt van Gods liefde, wordt hij door de andere bezoeker berispt:

„Maar mijnheer, God bezoekt hier niet vaderlijk, maar rechterlijk. Hij staat hier nog met vlammen zwaard des oordeels, want onze God is een vertorend vuur. En zo lang er nu geen vlezend hart in plaats van het stenen hart gelegd is...”

Gelukkig slaagt de dominee erin de man te doen vertrekken en dan draagt hij in een gebed de stervende aan de Here op. Kort na de begrafenis trouwt de weduwe met de vrome gast en ze raakt daardoor in grote ellende. We zien ook in dit boek het motief dat we in veel romans tegenkomen: de vrome mooipraters deugen niet; ze zijn lui en belust op het geld van goedgegelovige mensen. Het risico bestaat dat er zo een verkeerd beeld van de werkelijkheid wordt gegeven. Daarom sluit ik vandaag af met een verwijzing naar de romans van Idsardi uit het eerste kwart van onze eeuw.

Idsardi

Idsardi was het pseudoniem van Gerben van der Ploeg. Het grootste deel van zijn leven heeft hij in Friesland gewoond en daar spelen zich ook de romans af die ik van hem ken. Idsardi stond onder invloed van het Réveil dat niet helemaal vreemd was van een zekere mystiek en bevindelijkheid. Tussen 1913 en 1933 verschenen van hem 17 boeken; hij was één van de meest geliefde volksschrijvers uit die tijd.

Manke Murk is waarschijnlijk wel zijn bekendste roman. Als u nog eens een echte ouderwetse christelijke streekroman wilt lezen, kan ik u dit boek van harte aanbevelen. Het valt eigenlijk wel wat buiten het kader van mijn onderwerp, want echte mystiek treffen we er niet veel in aan, maar in het volgende fragment zijn toch wel verschillende elementen aanwezig. Japie is soldaat van het Leger des Heils, maar ook gewoon lid van de kerk. In een gezelschap wordt gesproken over het afnemende aantal kerkgangers:

„’t Komt doordat stenen voor brood gegeven worden”, zei Japie. „De dominee is niet onder het Bloed geweest en in het vuur. Je moet onder het Bloed komen. En zo lang een mens daar niet van weet, is hij nog een onbekeerd zondaar. Dan leeft hij zonder God in de wereld, al is hij nóg zo geleerd of beschaafd. Ik weet dat ik bekeerd ben, nu precies vijf jaar en vier maanden geleden, op een maandag tussen acht en negen uur. Toen heeft de Heiland mij mijn zonden laten zien en ben ik tot het geloof gekomen en heeft Hij mij gezegd dat Hij mij aannam als zijn kind. En nu ben ik zo gelukkig en blij, als ik wel wilde dat alle mensen werden. Maar dat moet de dominee ook weten en anders kan hij nooit een gezant van Christus zijn. Onze officieren weten dat ook en getuigen daar allen van, en als zij dat niet doen, kunnen zij geen officier zijn. Zo moet het, dunkt mij, ook in de kerk wezen.”

En nu stop ik een poosje. In juli of augustus hoop ik dit onderwerp af te sluiten. Daarna hebt u nog iets te goed over de 'Tale Kanaäns'.

Dr. G.J. Schutte, Patriotten, Prinsgezinden, Gereformeerden.

Over Calvinisme en Revolutie in de achttiende eeuw. 48 blz. f 8,60
ISBN 9072462076
Uitg. Willem de Zwijgerstichting, Apeldoorn

Dr. P.H.R. van Houwelingen, 1 Petrus.

Rondzendbrief uit Babylon. Commentaar op het Nieuwe Testament, derde serie. 205 blz., f 37,50
ISBN 9024260922
Uitg. J.H. Kok, Kampen

M.R. van den Berg, Genade.

Een terreinverkenning. 56 blz., f 12,90
ISBN 9066511311
Uitg. Van den Berg, Kampen

Mr. E.M.H. Hirsch Ballin, drs. C.J. Klop, E. van Middelkoop, Christelijke politiek in een geseculariseerd Nederland.

Publ. Groen van Prinstererst. nr. 65. 48 blz., f 14,90.
ISBN 9060159004
Uitg. De Vuurbaak, Barneveld

Theo Coenraads, Geroepen als Matteüs.

Met tekeningen van Harry Rinckes. 40 blz., f 15,90
ISBN 9060158830
Uitg. De Vuurbaak, Barneveld

Hans Bouma en Evelyne Dessens, Elkaars mens.

Gedichten. 63 blz., f 13,50
ISBN 9024265252
Uitg. J.H. Kok, Kampen

Maria de Groot en Christianne Méroz, De vrijheid van Edith Stein.

Van Johannes van het Kruis naar Edith Stein. (mystiek). 134 blz., f 23,75
ISBN 9024284422
Uitg. J.H. Kok, Kampen

Dr. W.F. van Stegeren, Sociale pedagogiek en levensbeschouwing.

Een waardevolle relatie. 107 blz. f 19,50
ISBN 902426524x
Uitg. J.H. Kok, Kampen

Lize Stilma (samenstelling en redactie), Goedkoop troosten.

84 blz., f 14,90
ISBN 9024230500
Uitg. J.H. Kok, Kampen

Y.G. van der Meer, Bennekom

Praktische hulpverlening in de voormalige DDR na de val van de muur

In de zomerperiode van 1990 hebben zeventig Nederlandse vrijwilligers zich elk gemiddeld twee weken ingezet in een ziekenhuis in Thüringen, in het zuiden van de voormalige DDR. Over het hoe en waarom gaat dit artikel. In een vervolgartikel komen twee vrijwilligers aan het woord.

Het Sophia ziekenhuis in Weimar (Sophienkrankenhaus of kortweg Sophienhaus) is een algemeen ziekenhuis met 300 interne, chirurgische, gynaecologische en verloskundige bedden. Per jaar komen er zo'n 800 kinderen ter wereld. Het huis valt onder de diakonie van de Evangelisch-Lutherische Landeskirche van Thüringen, een positie die het gedurende vijfenveertig jaar socialisme kon behouden. Het ziekenhuis verzorgt al heel lang een in-service opleiding tot verpleegkundige, de enige confessionele opleiding op dit gebied die door de voormalige communistische staat werd erkend.

Het is een interessant gegeven dat het huis in 1875 werd gesticht door de Nederlandse prinses Sophie, dochter van koning Willem II en Anna Paulowna. Zij was gehuwd met Carl-Alexander van Saksen-Weimar, groot-hertog van de gelijknamige kleinstaat. Sophie's portret hangt nog steeds in een van de gastruimten van het ziekenhuis. Zij begon met vijf zusters, maar in 1895 was de 'Schwesternschaft' al gegroeid tot 126. Langzaam groeide het naar Sophie genoemde huis in beddenaantal. De momenteel nog in gebruik zijnde gebouwen dateren van 1886 resp. 1904, met diverse uitbouwsels. In 1939 verliet het huis de kerk, en sloot zich aan bij het Rode Kruis, om annexatie door de nazi's te voorkomen. Na de oorlog werden de gebouwen gevorderd door het Rode Leger om als kazerne dienst te gaan doen. De patiënten werden vijf jaar lang verzorgd en behandeld in diverse woonhuizen in de stad. Pas in 1950 werden de gebouwen weer vrijgegeven.

In de tijd dat het oosten van Duitsland nog DDR heette heb ik het huis leren kennen. Mijn vrouw heeft er de opleiding tot verpleegkundige gevolgd, en er enkele jaren gewerkt, en haar vader is er predikant-directeur. De alom aanwezige schaarste – bekend van de socialistische planeconomieën – maakte dat men het heel gewoon vond om disposable catheters en handschoenen meerdere malen te gebruiken (tot ze kapot gingen), dat er glazen injectiespuiten werden gebruikt, en dat vele goede geneesmiddelen ontbraken. Er werd op bruinkool gestookt, als het althans geleverd werd. De installaties waren zo oud, dat de verwarming het 's winters vaak niet kon trekken.

Het huis had en heeft echter een goede naam in de omgeving, met name vanwege de sfeer en de manier waarop de patiënten worden begeleid. Heel anders dan in de staatsziekenhuizen. Aan de ingang staat aan de muur het woord uit 1 Petrus 4: „Dient elkaar, een ieder naar de genadegave die hij ontvangen heeft”.

De omwenteling (die Wende) in de DDR had grote gevolgen voor het ziekenhuis. Veertig jaar verstarring werd doorbroken. Er gloorde hoop op eranderingen ten goede. Echter, de schaduwwijde was wel dat nogal wat medewerkers het voor gezien hielden, en vertrokken naar het westelijke deel van het land, naar betere werkomstandigheden en een veel beter salaris. In het najaar van 1989 vertrokken zo'n 10% van de medewerkers, soms van de ene dag op de andere, waaronder ook artsen, verpleegkundigen en operatie-assistenten. De vacatures waren aanvankelijk moeilijk op te vullen. Er ontstond een grotere werkdruk voor de achterblijvers, en er moesten meer overuren worden gedraaid. Op een gegeven moment was er nog maar één gynaecoloog, die dus 24 uur per dag, 7 dagen per week dienst moest doen. Het operatieprogramma moest worden gereduceerd, en een verpleegafdeling werden gesloten. Niet vanwege een verminderde patiënteninstroom, zoals soms in Nederland, maar vanwege een gebrek aan medewerkers.

In deze noodsituatie besloten wij – ondergetekende met enkele vrienden – tot de oprichting van een Stichting, teneinde een bijdrage te kunnen leveren aan het functioneren van het Sophienhaus. Er werd een folder gedrukt, waarvan in totaal zeshonderd exemplaren via allerlei kanalen werden

verspreid. Onze opzet was om in Nederland mensen te vinden die in de zomerperiode een tijdje in Weimar zouden willen helpen, om de nood (die 's zomers door vakanties nog eens extra sterk wordt gevoeld) te helpen lenigen. Zeventig mensen meldden zich aan, de meesten verpleegkundigen of daarvoor lerend, maar ook bijvoorbeeld studenten, een matroos, een bankemployé, een lerares biologie. De niet-verpleegkundigen zouden worden ingezet in de keuken, in de wasserij, en bij allerlei technische en onderhoudswerkzaamheden. Er was ook een arts bij, die zich drie weken beschikbaar heeft gesteld.

Het hierna volgende artikel geeft de ervaringen van twee vrijwilligsters weer. Na de werkzomer zijn de deelnemers een keer bijeen geweest om ervaringen uit te wisselen. Algemeen was het gevoel dat men zeer nodig was geweest en nuttig werk had gedaan, en ook zijn vele goede relaties gelegd. Velen merkten op dat men geleerd had wat zuiniger met materialen om te gaan. Iemand gaf aan dat het voor haar een herhaling was van haar beginperiode als verpleegkundige in de jaren zestig. Er waren echter ook nogal wat opmerkingen over de werkefficiëntie en over vakinhoudelijke verpleegkundige aspecten. Wellicht het begin van een zinvolle uitwisseling.

Dit zijn bemoedigende dingen. Het huis heeft op velerlei manieren laten blijken de Nederlandse hulp zeer gewaardeerd te hebben. Ook de plaatselijke pers gaf aandacht aan de Nederlandse invasie.

Tot slot moet worden opgemerkt dat ook nu nog de tijden voor Oost-Duitsland moeilijk zijn. Dat kunnen we dagelijks in de krant lezen. Er is zoveel vernield, en zo weinig geïnvesteerd. In beroepen waar schaarste heerst, zoals met name verpleegkundigen en operatie-assistenten, kunnen slechts met moeite mensen worden geworven. De salarissen liggen in de nieuwe Bundesländer immers nog maar op 40% van die van het westen. Het ligt toch veel meer voor de hand om 100 km verder westwaarts te gaan werken? En dan de onzekerheid over de toekomst. De nieuw gevormde plaatselijke en regionale overheden weten nauwelijks waar te beginnen. Alles verandert, maar niemand weet precies wat het uiteindelijk wordt, in welke volgorde de herstructurering zal verlopen, en hoe lang alles duurt. Ondertussen groeit de maatschappelijke onrust en de ontevredenheid.

Door een misverstand is bovenstaand artikel niet voorafgaande aan het artikel van Jeanine Welmers en Greet van Keulen 'Weimar, augustus 1990' geplaatst. Voor een goed begrip dient u dit, in het vorige nummer van Opbouw geplaatste, artikel te lezen in het licht van bovenstaand artikel van Y.G. v.d. Meer.

De redactie

Het is ook nu nog – juist nu nog – van groot belang de contacten met de mensen, met onze broeders en zusters in het oosten van Europa te handhaven en zo mogelijk uit te breiden. Men wil graag praten, en horen hoe de dingen gaan, men wil vriendschap en uitwisseling. Velen voelen zich al jaren lang tweederangs Europeanen. Nu de spanning van het ijzeren gordijn niet meer bestaat moeten we hen blijven bezoeken. Het zal nog jaren duren voordat er ook in de voormalige DDR enige mate van stabiliteit heerst. De band met het Sophienhaus blijft. Zo nu en dan worden giften overgemaakt voor speciale projecten. Sinds januari 1991 zijn twee Nederlandse adviseurs aan het huis verbonden, om plannen te ontwikkelen op organisatorisch en bouwkundig terrein.

(Stichting Sophia ziekenhuis Weimar, Bankrekening 98.93.30.001, Gelders Utrechtse Spaarbank, Bennekom)

Onverzoend leven en onverzoend sterven

Bij het lezen van deze titel moet niet direct worden gedacht aan het onverzoend zijn in de relatie tussen God en mensen, maar aan onverzoende verhoudingen tussen mensen en mensen. Wel zal blijken dat deze twee alles met elkaar te maken hebben, althans voor de christen.

In een onverzoende relatie tot een medemens staan kan aan het christelijke geweten (wat is dat eigenlijk, beter is te spreken van het geweten van een christen) knagen. In een anonieme brief werd het als volgt geformuleerd: „Een kennis met wie ik vroeger heel goed was, is ernstig ziek. Het ziet er naar uit dat van beterschap geen sprake meer zal kunnen zijn. Tussen mij en haar is ooit eens iets voorgevallen waardoor het tussen ons kapot ging. Goed kapot. We hebben nooit meer contact met elkaar gehad. Nu ik hoor dat zij zo ernstig ziek is, knaagt het aan mij dat het nooit meer goed is gekomen. Ik zou van mijn kant iets willen doen. Maar wat en hoe?”

Ja, er zijn heel veel mensen die tot anderen in een verstoorde verhouding staan. Soms heel dichtbij, binnen huwelijken en gezinnen, maar ook in allerlei andere verbanden. Verstoorde verhoudingen komen voor op het werk en in de kerk. Ook in de kerk tellen we

niet weinig mensen, die op een of andere manier of om welke reden dan ook hard tegen elkaar zijn opgelopen; die dingen hebben gedaan of gezegd die zo gemeen en kwetsend waren, dat in de verhouding tot elkaar onherstelbare schade werd aangericht. Men neemt dan een vijandige houding jegens elkaar aan of men trekt zich ieder in een positie van volstrekte negatie terug. Men heeft voor elkaar afgedaan. Soms hoeven – om in deze situatie te geraken – niet eens zulke ingrijpende dingen voorgevallen te zijn. Misverstanden en kleinigheden zijn er soms al oorzaak van dat mensen elkaar uitsluiten en negeren. Dat hangt dikwijls samen met de grootte van het incasseringsvermogen van mensen. De een verdraagt meer dan de ander. Zelfs bij het licht van en onder de klem van het Evangelie, beschikken ook christenen lang niet altijd over voldoende „sociale intelligentie” om conflicten in de persoonlijk-menselijke verhoudingen uit de weg te gaan, onder beheersing te brengen of de wereld uit te helpen. En natuurlijk zijn er situaties waarin conflicten door onmogelijk en eenzijdig (wan)gedrag van de ander onvermijdelijk zijn. En onherstelbaar.

In veel levens

In méér dan wij denken en weten, komen situaties als beschreven in de brief voor. Zoals gezegd, in allerlei verhoudingen en verbanden. Waartoe intermenselijke storingen in de kerk kunnen leiden, komt soms aan de oppervlakte als kerkelijke gemeenten met problemen in de publiciteit komen. Dat trekt soms diepe sporen van ellende en verwijdering die slechts op termijn op te heffen zijn.

We beperken ons in dit artikel tot de conflicten en situaties van verwijdering in de persoonlijke sfeer, waarvan ook in de eerder aangehaalde brief sprake is.

Wat daarin staat, komt in allerlei variaties voor. Er zouden talloze voorbeelden van te geven zijn. Van onherstelbare conflicten en van verzoening in verhoudingen die onherstelbaar leken. Soms op de „valreep” van het leven. Iedere ambtsdrager kent ze uit eigen praktijk. De man die vijfentwintig jaar geen avondmaal vierde omdat hij niet met die ander aan één tafel wenste te zitten. Eerst na een ernstige ziekte kwam er ontvankelijkheid voor de gedachte dat als zijn verhouding tot de Heere er naar was om het heilig avondmaal waar te nemen, de verstoorde verhouding tot die ander daaraan niet langer in de weg mocht staan. Die moest worden opgeruimd. Ik denk aan de vrouw die mij onlangs belde met de mededeling dat zij en haar man al enkele jaren geen avondmaal vierden vanwege de miskennen van haar man, die de gemeente lange jaren met vreugde in het ambt had gediend, maar bij de predikant en een aantal medebroeders uit de gunst was geraakt doordat hij in bepaalde dingen

een kritische opstelling koos. Het vrat aan hen dat hun geestelijk leven hierdoor onder druk was komen te staan. Haar vraag was hoe hier boven uit te komen zou zijn. Wat te denken van de dochter die haar ernstig zieke vader niet bezocht en op zijn begrafenis verstek liet gaan, omdat zij in de verdrukking kwam toen haar vader na het overlijden van haar moeder een engagement aanging met een (christelijke) vrouw, die alle sporen van het vorige huwelijk uitgewist wenste te zien, zonder dat zij daarbij van haar man tegenspel kreeg.

De gedachte aan de onherroepelijkheid en de onomkeerbaarheid van dit alles had haar intussen een tamelijk ernstige mentale ontregeling bezorgd. Er kon niets meer goed worden gemaakt... Hoe onbegrijpelijk van die man, die door velen tot het echte volk werd gerekend, maar die op zijn ziekbed decreteerde dat na zijn dood iedereen een rouwcirculaire kon krijgen maar die ene in elk geval niet. Dat de dood alle tegenstellingen opheft wordt lang niet altijd bevestigd. Men gaat er soms „rustig” de dood mee in.

Gelijk of ongelijk

Verstoorde verhoudingen hoeven overigens lang niet altijd op beledigende woorden of gemene daden terug te gaan. Scherp toegespitste verschillen van mening zijn soms al voldoende om verwijdering tussen mensen te brengen. Sympathieën en antipathieën bewegen zich daarbij in neer- of opwaartse richting. Minder leuke ervaringen en indrukken zijn voor mensen soms al aanleiding anderen uit te sluiten b.v. van informatie over geboorte, huwelijk, jubilea en dood. Dit is echt geen verschijnsel waarvan de buitenkerkelijke wereld het alleenvertoningsrecht heeft.

Ook binnen de gemeente van Christus komt het maar al te veel voor. En er zijn heel veel mensen, ook christenen, die met zo'n verstoorde verhouding best kunnen leven, zeker als zij van oordeel zijn dat het gelijk aan eigen zijde zit. Wat kan hierover bij het licht van het Evangelie worden gezegd? Dat is niet zo eenvoudig. Belangrijk hierbij is het antwoord op de vraag waar en wanneer van een zodanige structurele verstoordheid in de verhouding tussen mensen moet worden gesproken, dat men elkaar het licht in de ogen niet meer gunt en de één bij de ander als medeschepsel en mede-christen geen erkenning meer vindt. Er bestaan nogal wat lichtere vormen en variaties van verstoordheid, waarbij men elkaar misschien uit de weg gaat c.q. bewust negeert, maar waarbij nog niet direct sprake is van haatdragendheid. Ook in de gemeente van Christus manifesteert zich het algemeen menselijke verschijnsel dat men de een méér mag dan de ander. Niet iedereen ligt ons. Niet aan iedereen voelen we ons ook als christen even sterk verwant. De uiteenlopende geaardheid vraagt wel

om grote verdraagzaamheid, een eigenschap waaraan de gemeente van Christus en haar leden persoonlijk in het algemeen wel wat rijker zouden kunnen zijn.

Maar situaties van structurele verstoordheid, van verstoorde verhoudingen waarbij men elkaar heeft buitengesloten, mogen onder christenen niet bestaan en in elk geval niet voortbestaan. Men mag er niet mee leven en men kan er niet mee sterven. In situaties van verstoordheid kan men gelijk hebben en tegelijk ook ongelijk, namelijk wanneer men niet al het mogelijke doet om tot herstel van de verhouding te komen. Het initiatief daartoe kan moeilijk zijn, zeker als de ontvankelijkheid van de ander minimaal lijkt te zijn. Maar juist dan wijst het op grootheid van geest, die ons geestelijk eigendom mag worden als Christus in ons hart woning maakt, als we er om zijnentwil aan hechten om een stuk zondige gebrokenheid toch te helen. Tegen alles en misschien tegen onszelf in.

Niet alleen in dat bijbelboek, maar toch wel heel in het bijzonder in de eerste brief van de apostel Johannes, wordt duidelijk aangegeven dat binnen een wandel in het licht geen ruimte is voor broederhaat. In hoofdstuk 4:20 en 21 staat het in niet mis te verstane taal: „Indien iemand zegt: ik heb God lief, doch zijn broeder haat, dan is hij een leugenaar; want wie zijn broeder, die hij gezien heeft, niet lief heeft, kan (ook) God, die hij niet gezien heeft, niet liefhebben.”

Vallen ook verstoorde verhoudingen buiten mijn schuld en door anderer toedoen ontstaan, binnen de termen van wat de apostel hier zegt? Ja, in deze zin, dat – als de liefde van God werkelijk in mij woont, als ik werkelijk onder de indruk ben gekomen van wat God in Christus mij heeft willen vergeven – ik van mijn kant al het mogelijke behoor te doen om het weer goed te maken. Om Christus' wil zal ik proberen met vindingrijkheid en vasthoudendheid ingangen te vinden om tot een gesprek te komen en in de geest van het Evangelie „de spons over het verleden te halen.” Hoewel in haar geval het conflict en de verwijdering niet door haar toedoen ontstond, zal mijn briefschrijfster er zich bevrijd en gelukkig onder voelen als zij zelf het initiatief neemt om de ernstig zieke kennis op te zoeken en op de weg naar haar levende althans één belemmering weg te nemen. Door dit te doen krijgt zij zelf een aangename leven en – althans wat dit betreft – straks een ruimer sterven.

Van wijlen ds. G. Rijksen, een dienaar van de kerk die van Christus had geleerd dat Hij zachtmoedig was en nederig van geest, is mij de uitlating bijgebleven: wie werkelijk weet wat Goddelijke vergeving is, kan niet anders dan eindeloos vergevingsgezind voor anderen zijn. Ik denk dat dit waar is.

Dit artikel namen we over uit het weekblad: 'DE WEKKER'. Het is van de hand van de bekende christelijke gereformeerde scribent D. Koole, die regelmatig in bovengenoemd orgaan publiceert. Wij hebben hieraan niets toe te voegen. Wij bevelen de konkrete inhoud van dit goed gestileerde artikel graag ter overweging aan!

Enschede

O. Mooiweer

Margreet Maljers-Kroes, Alkmaar

Kamperen

Zouden alle gemeenten binnen ons kerkverband een hele hechte onderlinge band hebben? Het plezierige van rethorische vragen is dat je jezelf antwoord mag geven, dus: Nee... niet alle gemeenten hebben een sterke onderlinge band! Een advies: Ga met elkaar kamperen. Bij voorkeur in april, als het 's nachts vriest en als je overdag loopt te vernikkelen van de kou.

Ik spreek uit ervaring, want wij hebben namelijk net een lang weekend achter de rug. Samen met 80% van de gemeente hebben we de dagen voor koninginndag doorgebracht op een camping op de Veluwe. Leuk dat het was. En koud! Het was gelukkig wel droog en dat was gebedsverhoring verzekerde de zuster, die vaardig en met wat hulp van andere zusters het weekend had georganiseerd.

De eerste dag liep ik 's avonds tegen achten over de camping en hoorde van tent tot tent „Ik ga slapen, ik ben moe. 'k Sluit mijn beide oogjes toe. Here houdt ook deze nacht, over ons getrouw de wacht’.

De woorden van het tweede couplet werden eerbiedig, maar toch met een zekere opgewektheid er achteraan gezongen: 't Boze dat ik heb gedaan, zie het Here toch niet aan...

Ik moest even terugdenken aan de tijd dat wij dat nog iedere avond met de oudste kinderen zongen. Op een keer, toen wij aan het „Boze dat ik heb gedaan” zouden beginnen, stopte Janneke na het eerste woord en zei vastberaden: „Nee... dat zing ik vanavond niet, want ik heb vandaag niks verkeerd gedaan... – écht hélemaal niéts!”

„Dan laten we dat zitten vandaag”,

glimlachte mijn man. Ze knikte tevreden en sloep gerust in.

De sfeer was tijdens het weekend, in tegenstelling met het weer, bijzonder warm. Je zette koffie, zoveel als er in een thermoskan ging, want er was altijd wel iemand die op de lucht afkwam. Omgekeerd dook je zelf ook een tent in waar je iets warmes vermoedde. Douwe Egberts heeft bepaald een grotere omzet gehad die week.

Waar zo veel kinderen rondlopen, die gewend zijn aan een wekelijkse kerkgang, was het bijna onvermijdelijk dat op gegeven moment één van de kleintjes op het idee kwam om 'Kerkje' te spelen.

Het werd meteen serieus aangepakt. Op het terrein stonden acht houten trekkershutten, die ook allemaal door gemeenteleden bezet waren. Binnen hing een bord met: Bestemd voor vier personen. Met uitroeptekens. Maar de campingbeheerder had het mis. Wij zaten er met z'n veertien! Wat geldt voor 'makke schapen', geldt zéker voor gelovige schapen.

Vóór zo'n hut was een houten vlonder. Daar namen de gemeenteleden plaats en achter het bankje dat attent klaarstond, nam de kleine dominee plaats. Hij vertoonde werkelijk een verbluffende gelijkenis met een cherubijntje. Hij had ronde wangjes en witte krullen. Je zag hem zo aan een pilaar van een Kathedraal zweven. Hij stond met een geplastificeerd kleuterboekje in de hand voor de groep en blikte ernstig naar zijn gemeente. Bidden ja... en een geïmproviseerde groet.

„We gaan zingen.”

„Wat moeten we zingen?” vroegen de gemeenteleden.

„Tien kleine visjes zwommen naar de zee...” zei hij vlot.

Als u nu denkt dat er hierna iets kwam met een religieuze strekking, zit u er naast, want de gemeenteleden zongen hartelijk:

Tien kleine visjes zwommen naar de zee,

Moeder zei: „Ik ga niet mee.

Ik blijf liever in die oude vieze sloot, want in de zee zwemmen haaien en die bijten je.. Blub, Blub, Blub”.

Zijn broertje liep er bij rond. „Wat doet Philip eigenlijk...” vroeg de vader van de jongens belangstellend.

„Is ouderling van dienst?” zei de driejarige voorganger nauwgezet.

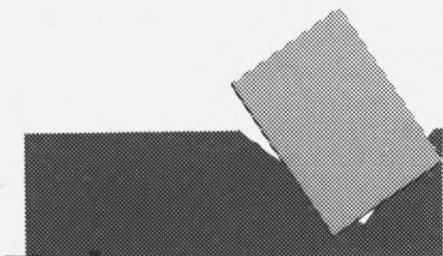
U mag driemaal raden naar het beroep van de vader.

Toen ik voor mezelf op een rijtje zette waarom ik dit weekend nu zo geslaagd vond, kwam ik tot de volgende conclusie:

Vaak ga je om met de broeders en zusters die a: op vrij korte afstand van je wonen. b: die een beetje van je eigen leeftijd zijn. De anderen vind je aardig, maar je krijgt haast de kans niet om ze echt 'door de weeks' te leren kennen.

En daar is zo'n weekend prima voor. Als u nu klaar staat om volgend jaar ook iets in de week van koninginndag te organiseren... Doen. De kans is groot dat u een gemeente uit Noord-Holland tegen het lijf loopt. Uit Alkmaar om precies te zijn.

Terloops

P.C. van Wijk, Zaltbommel

Kombuisgebed

Wees gerust, ik wil niet binnendringen in de keuken van Margreet Maljers-Kroes. In Zuid-Afrika zagen we het volgende Kombuisgebed, heel mooi afgedrukt op een jaloezie-achtige ondergrond, omgeven door bloemen en peren. Het hangt inmiddels in onze Bommelse kombuis. Hier volgt de tekst:

'In die stilte van die vroeë môre
Is U en ek alleen, o Heer
Terwyl die koffiewater suis en sing
Buig my siel in aanbidding neer.

Ek dank U, Heer, vir die nuwe dag
Ek dank U vir gesondheid en krag.
Om vir my gesin huis te kan hou
En in my kombuisie te bak en te brou.

O Heer, van al die vertrekke in my huis
Is ek die liefste vir my kombuis.
Want daar is my Heiland aan my sy
Wanneer ek myself in my dagtaak verbly.'

Een classisvergadering in Richmond

Aan classisvergaderingen heb ik nare herinneringen over gehouden. Ik denk dan aan die van ruim 2 jaar geleden. Het was daarom goed een gezellige classisvergadering in Zuid-Afrika mee te maken. Op woensdag 13 maart ging ik met Rinze Keesenberg naar de vergadering in Richmond (een plaats in het zendingsgebied van de kerk van Kampen). Twee zwarte broeders moesten het laatste examen afleggen om als predikanten te kunnen worden bevestigd. De predikanten Kurpershoek en Vonkeman stelden een aantal vragen, waarvan wij (de ook aanwezige delegatie uit Den Haag, Ds. H. Schuurman en de heer M. Siesling, en ik) niets van snaptten. We kregen echter af en toe tekst en uitleg en aan het eind was het duidelijk, dat de broeders Sithole en Zaca geslaagd waren. Er waren 3 kerken vertegenwoordigd, die van Ngutu (zendingsdistrict van Bunschoten-Spakenburg, 's-Gravenhage en Leerdam), Groothoek (zen-

dingsgebied van Kampen) en Durban (ontstaan door 'ander' zendingswerk. De predikant in Durban was eerder evangelist in het gebied van Kampen). Op 14 augustus is er weer een classisvergadering en dan zal de evangelist Mofokeng uit het district Leerdam worden geëxamineerd. Aan het begin van de vergadering zongen we enkele verzen van lied 61 uit de 'zoeloe-bundel'. Dit lied is korte berijming van Psalm 119. In de coupletten 14 en 18 staat (vertaald):

'Het Woord is een fakkel,
die mij op mijn weg verlicht.
Ik zal niet afwijken van Uw wet,
U bent mijn erfenis, o Heer.

HERE, ik ben Uw schaap,
dat verloren in de woestijn rondloopt.
Zoek mij, herder, ik zal U gedenken.
Ik scheid niet van Uw Woord.'

En voor wie eens in het zoeloes zingen wil, geef ik hieronder de niet-vertaalde tekst. De melodie is die van 'God save the Queen (King)' en de woorden moeten worden uitgesproken zoals ze er staan.

'IZwi lilubhaga
olungikhanyisel'
endleneni;
angizuchezuka
emthethweni wakho;
Wen' uyifa lami,
O Jehova.

Jehova, ngiyimvu
edwanguzelayo
ehlane la;
mgifune, malusi,
ngiyakukhumbula,
angihlukani nje
nezwi lakho.'

Richmond ligt in Zuid-Natal. In dit gebied zijn regelmatig vechtpartijen tussen ANC-aanhangers en Inkathamensen. Ook in de dagen vóórdat de classisvergadering werd gehouden was er weer narigheid. Het is goed om in het bijzonder aan onze broeders en zusters, die hier wonen en werken, te denken. Bidden we wel eens voor hen?

De afgevaardigden uit Durban moesten tijdig vertrekken, omdat de terugreis anders te gevaarlijk zou zijn.

Ned. Geref. Kerk van Rotterdam/Overschie

Studeren in Rotterdam?

Ga je het komende jaar studeren in Rotterdam? Dan zul je vermoedelijk de weekends nog wel naar huis gaan. Dat zie je bij de meeste studenten. Toch ben je voor een groot deel van de week in de stad. Daarom willen we alvast kennis met je maken. Vandaar dit bericht. Op maandag 16 september a.s. is er een open avond in de pastorie, Adrianalaan 162 in Rotterdam. Noteer de datum alvast als je wilt. Tegen het eind van de middag ben je welkom: ongeveer 5 uur. Er is ook een warme hap. Om een idee te hebben hoeveel mensen er komen, zouden we het prettig vinden als je de vrijdag ervóór meldt dat je komt. Telefoon: 010-4225009. Ook als je al studeert in Rotterdam ben je zeker welkom.

Studentencorps P.F.S.A.R.

De studentenvereniging 'Per fidem studiumque ad rostra' van de Theologische Universiteit te Apeldoorn heeft onlangs de jaarlijkse senaatswisseling gehouden. De nieuwe senaat is op de vergadering van 25 april jl. in de volgende samenstelling geïnstalleerd: Praeses am. G. van Dijk
Abactis ama. J.H. Sprangers
Quaestor am. R.F.J. Strengholt
Assessor I am. B.A.Th. Witzier
Assessor II am. E.B. Renkema
Het adres van het abactiaat is: Parelvisserstraat 420, 7323 CM Apeldoorn, tel.: 055-666560.

L'Abri-Nederland vierde 20-jarig bestaan

UTRECHT – L'Abri Nederland herdacht afgelopen zaterdag haar twintigjarig bestaan. Tezamen met vertegenwoordigers van L'Abri-vestigingen in andere landen hield men een studiedag onder het thema 'De uniekheid van Christus'.

Ruim 200 mensen, vooral studenten, namen aan de studiedag deel. L'Abri is onderdeel van de internationale organisatie, gesticht door wijlen dr. Francis Schaeffer en zijn vrouw Edith. L'Abri is een studiecentrum annex leefgemeenschap en is gevestigd in de Verenigde Staten, Groot-Brittannië, Zwitserland, Zweden, Australië, India en Nederland.

De Nederlandse centra zijn te vinden in Utrecht en Eck en Wiel. Op de studiedag in de Nederlands

Gereformeerde Jeruzalemkkerk in Utrecht spraken de leiders van de diverse nationale afdelingen. De hoofdlezingen werden verzorgd door de Amerikaan dr. Dick Keyes en de Brit dr. Richard Winter. Keyes sprak over 'Relativisme' en Winter behandelde het onderwerp 'De Christus van New Age'.

De anderen spraken voor workshops. De teksten van de lezingen en de cassettes zijn verkrijgbaar bij L'Abri-Nederland, Kromme Nieuwe Gracht 90, 3512 HM Utrecht, telefoon 030-316933. Tevens zijn catalogi beschikbaar van alle L'Abri-lezingen van de afgelopen twintig jaar.

Ned. Geref. Kerk van Doorn

De kerkeraad heeft een beroep uitgebracht op kandidaat D.A. Lagewaard van Ede, nadat hij met goed gevolg door de regio Arnhem in zijn vergadering van 25 april jl. was geëxamineerd.

Tehuisgemeente Groningen

In verband met onjuiste en onvolledige gegevens in het Informatieboekje 1991, volgen hieronder de juiste gegevens van drs. J.B.M. Storms: Emeritus-predikant drs. J.B.M. Storms, Rentmeestersveld 219, 7327 HD Apeldoorn. Tel.: 055-430218. Gironr.: 3011255. Drs. Storms heeft zijn werkzaamheden in de gemeente Groningen per 1 sept. 1989 beëindigd. Hij blijft beroepbaar. Datum emeritering: 8 februari 1991.

Vorige standplaats: Groningen 16 januari 1986.

Per 1 maart 1990 is drs. Storms verbonden aan de Stichting Jeugd met een Opdracht, Heidebeek te Heerde voor onderzoek, ten behoeve van evangelisatie en gemeentegroei.

Verlofperiode ds. J. Vonkeman

Van 4 mei tot 19 augustus is ds. J. Vonkeman, emeritus-zendingspredikant van Kampen, samen met zijn vrouw voor een laatste verlofperiode in Nederland. Ds. Vonkeman zal dit verlof gebruiken om afscheid te nemen van Kampen en de steunbiedende kerken.

Op zondag 9 juni in de middagdiensten neemt ds. Vonkeman officieel afscheid. Ds. Vonkeman zal in Zuid-Afrika blijven wonen, in Richmond (Natal), de hoofdplaats van het district, waar ds. Vonkeman meer dan 30 jaar heeft mogen werken. Tijdens zijn verlof verblijven ds. en mevr. Vonkeman in Kampen, Akelei 71, tel. 05202-16951.

Auke Lemstra nieuwe directeur Youth for Christ

DRIEBERGEN – Drs. Auke Lemstra is de nieuwe directeur van Youth for Christ Nederland. Hij is de opvolger van ds. Niek van Exel, die in september 1990 predikant is geworden in Lelystad.

Auke Lemstra, 47 jaar oud, is stafdocent aan de Reformatische Bijbelschool in Zeist. Deze maand begint hij aan zijn nieuwe functie op parttime basis. Met ingang van september zal hij fulltime voor Youth for Christ gaan werken.

Lemstra wordt verantwoordelijk voor de inhoudelijke ontwikkeling van het werk en voor de representatie. Youth for Christ streeft naar continuering en verbetering van de relatie met de grote kerken in Nederland.

Maar ik vertrouw op U, Here,
ik zeg: Gij zijt mijn God.
Mijn tijden zijn in uw hand.

Psalms 31:15 en 16a

De Here heeft tot Zich genomen onze lieve zorgzame vrouw, moeder en oma

PIETERTJE MAAIKE ANNA VAN DE WETERING-VAN HERWAARDEN

06-04-1919

04-05-1991

Sassenheim: D. van de Wetering
Hoofddorp: Ellen en Erik Vos-van de Wetering
Gerben, Martijn, Maaïke
Nuenen: Dick en Carla van de Wetering-
Wildriks
Menno en Wendy, Annette, Cees
Veenendaal: Marianne en Henk Korving-
van de Wetering
Ariën, Wim en Gea, Pauline, Bettine
Ede: Paula van de Wetering
Woerden: Ada en Ruud van der Herberg-
van de Wetering
Jaap, Martine
Waddinxveen: Petra en Peter Pronk-van de Wetering
Maarten, Dirk, Margreet

2172 HJ Sassenheim, 4 mei 1991
Kagerdreef 63

De dienst van Woord en Gebed is gehouden op woensdag 8 mei 1991 in de Groene- of Willibrodkerk, Haarlemmerstraatweg. Oegstgeest, waarna de begrafenis heeft plaatsgehad op de begraafplaats bij de Kerk.

"Want de mens gaat naar zijn eeuwig huis"
Pred. 12:5

Na enige jaren van dappere strijd tegen haar ziekte en een liefdevolle verzorging gedurende enkele maanden in verpleeghuis "Bronswede" te Winterswijk is thans overleden mijn vrouw

ANTONIA DEN BROEDER- DOUMA

Geboren 19-06-1911
Overleden 14-05-1991

Meer dan 50 jaren mocht ik van haar veel liefde en trouwe zorg ontvangen. Troost is er gelegen in de wetenschap dat zij zich geborgen wist in haar Heer en Heiland.

L.L. den Broeder

14 mei 1991
Revijsstraat 4
7121 VX AALTEN.

T.h. Haifa (Israël)

vrijst. BUNGALOW

op berg Karmel,
met uitzicht op baai.
\$ 200 p.w. Inl. 010-4216337.

kort en goed:
kerk

KERK: wekelijks magazine met nieuws
en achtergronden over kerken en
christelijke organisaties

Proef: 5 nummers voor
f 6,50. Bel: 03420-10790